

גמרא סדורה

מסכת שבת

פרק ח' - "המוציא יין"

מהדורה זו מוקדשת לילדי ונוער עתניאל הנפלאים
שנוסף ללימודיהם ועיסוקיהם באים כל לילה ללמוד את הדף היומי
"מפי עוללים ויונקים יסדת עוז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם" (תהלים ח, א)

לימוד פרק זה מוקדש לעילוי נשמת

ר' יהודה בן חיים וטובה עבדה,

מוקיר רבן,

ומקיים "והויי שותה בצמא את דבריהם".

המהדורה המעניקה חווית הצלחה

ומאהיבה את הגמרא על לומדיה

יוצא לאור על ידי עמותת "וכל בניך לימודי ה"

כז אייר תש"פ

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמיין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

תודה רבה לכל הלומדים שהעירו הערות והארות,
בזכותם מהדורה זו טובה יותר.
ובייחוד לרב נתנאל אריאל שהגיה, העיר והאיר הארות רבות בכשרון רב,
את כל מסכת שבת, אני מודה לו ולכולם

©

כל הזכויות שמורות

על הניקוד, הפיסוק החלוקה לסוגיות, פסקאות, עיצוב ועימוד,
שמורות לעמותת "וכל בניין לימודיך" ולדניאל ברק ווינט.

מסכת שבת פרק ח' - "המוציא יין"

1. עו, ב - עז, א

רס"י

משנה

המוציא:

יין - בדי מזיגת הכוס.

חלב - בדי גמיעה.

דבש - בדי ליתן על הפתית.

שמן - בדי לסוך אבר קטן.

מים - בדי לשוף בהם את הקילור.

ושאר כל המשקין - ברביעית.

וכל השופכין - ברביעית.

רבי שמעון אומר:

כולן ברביעית.

ולא נאמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן.

גמרא

תנא:

"בדי מזיגת כוס יפה".

ומאי "כוס יפה"?

כוס של ברכה.

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה:

כוס של ברכה - צריך שיהא בו רובע רביעית,

בדי שימזגנו, ויעמוד על רביעית.

אמר רבא:

אף אנו נמי איתנינא:

"המוציא יין - בדי מזיגת כוס",

ותני עלה:

"בדי מזיגת כוס יפה".

וקתני סיפא:

"ושאר כל המשקין ברביעית".

ורבא לטעמיה,

דאמר רבא:

כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא - לאו חמרא הוא.

אמר אביי:

שתי תשובות בדבר:

חדא, דתנן: "המזוג שני חלקי מים ואחד יין, מן היין השירוני" (נדה יט.).

ועוד: מים בכד ומצטרפין?!

אמר ליה רבא:

הא דקאמרת: "שני חלקי מים ואחד יין מן היין השירוני",

יין השירוני לחוד - דרפי.

אי נמי:

התם - משום חזותא,

אבל לטעמא - בעי טפי.

ודקאמרת: "מים בכד ומצטרפין?!"

לענין שבת, מידי דחשיב בעיני, והא נמי הא חשיב.

מתני'

המוציא יין. חי:

כדי מזיגת הכוס. כשיעור שנותנין יין חי לתוך כוס להוסיף עליו מים כהלכתו ולמזוג אותו בהן ובגמרא מפרש באיזה כוס משערו:

כתית. שבגבי הסוסים והגמלים מחמת המשאות רדוי"ש {רידוישדור"א: קיהיון, פגימות} בלע"ז והכי אמר בהמפקיד בבבא מציעא (דף לח.) דבש והדביש למאי חזי לכתותא דגמלי אבל רבותי פירשו כתית מכה שעל גב היד ושע"ג הרגל:

לשוף. לשפסף ולהמחות בהן:

קילור. שנותנין על העין לודי"א {לזי"א: משחה לעין חולה} בלע"ז:

ברביעית. ביצה ומחצה רביעית הלוג:

שופכים. מים סרוחים ובגמרא מפרש למאי חזו:

כולן ברביעית. אף היין והחלב והדבש:

ולא נאמרו. שיעורין שבמשנה אלא למצניעיהן לבד וחזר המצניע והוציאו חייב אבל שאר כל אדם שהוציאו אינו חייב וסבירא ל"י לר"י דמצניע עצמו בעי שיעורא זוטא ובבבא מהא שיעורא לא מיחייב כדאמרינן בפרקין דלעיל (דף עה:) דלית ליה לר"י כל שאין כשר להצניע ואין מצניעים כמוהו שיתחייב עליו מצניעו:

גמ'

תנא. בתוספתא המוציא יין כדי מזיגת כוס יפה פירוש לכוס דמתני':

כוס של ברכה. ברכת המזון שהצריכו חכמים ליפוטו כדאמרי בברכות (דף נא.) עיטור ועיטוף הדחה ושטיפה חי ומלא: אמר רב נחמן גרסי ולא גרסי דאמר:

שיעור כוס של ברכה צריך שיהא בו. יין חי רובע של רביעית הלוג:

כדי שימזגנו. במים שלשה חלקים מים ואחד יין:

ועמוד על רביעי. הלוג:

תנינא. ממתניתין נמי שמעינן דזהו שיעורו מדתני בשאר משקין רביעית שמעינן מיניה דאין הוצאה במשקה הראוי לשתייה בפחות מרביעית הלכך על כרחיך כי שיעורו ביין כדי מזיגת כוס של ברכה שיעור הראוי לשתייה רביעית נקט והיינו רובע רביעית דכי יהיב על חד תלת מיא כדרך המזיגות הראויות לשתייה יעמוד על רביעית יש טועים בשמועה זו לומר [רובע] רביעית רובע הלוג ויעמוד על רביעית על לוג שהוא רביעית הקב וטעות הוא בידם ורבותינו לא אמרו כן ורא"י יש לדבר במס' נזיר (דף לח.) "רביעיות הן חמש סומקתא כלומר שנאמרו ביין ודם והי חיוורתא שנאמרו בשאר משקין וחשיב להא הוצאת שבת דשאר משקין גבי חיוורתא ועל כרחיך הנהו כולהו ברביעית הלוג נינהו דקא חשיב בהדיהו רביעית שמן לנזיר דהוא חצי שיעורה של שמן התודה במנחות וחצי לוג שמן לתודה ילפינן במנחות (דף פח.):

שתי תשובות בדבר. דלא מצי למילף ממתניתין:

חדא. דחמרא לא דרי מיא אלא על חד תרין במס' נדה (פ"ב דף יט.) חמשה מראה דמי טמאין הן וחד מינייהו כמזוג ומפרש במשנה וכמזוג שאמרת לך בשני חלקי מים ואחד יין:

מן היין השירוני. שגדל בשרון שם מדינה הוא:

ועוד מים בכד ומצטרפין. אי טעמא דמתני' יין משום דלכי מזיג ליה ויראה לשתייה יהא בו רביעית השתא מיהא כי מפיך ליה עדיין לא נמזג ואין כאן שיעור מים שעודן בכד היאך מצטרפין לחייבו אלא על כרחיך טעמא לאו משום דליתחזי לשתייה לרביעית כשאר משקין הוא אלא הכי שיעוריה ואע"ג דכי מזיג ליה לא הוי רביעית:

דרפי. רך:

א"נ התם משום חזותא. נקט ליה ונהי נמי דדרי על חד תלת בטעמא מראית דם לא הוי אלא בשני חלקים מים ואחד יין ואי יהיב ביה טפי דם הדומה לו כדם ירוק הוא וטהור:

הא חשיב. דחזי לצרופי ביה מיא:

2. עז, א

רס"י

יבש. יין קרוש: בכזית דמעיקרא הוה ביה רביעית ובקרוש רביעית שלימה בעינן דלאו בר מזיגה: **ר' יהודה אומר ו' דברים מקולי כו'.** לאו. דאיכא הני ותו לא דאכתי טובא איכא אלא כשנכנסו לכרם ביבנה והעידו כל אחד ואחד על אותו שבידו במס' עדיות העיד ר' יהודה על אלו: **ב"ש מטהרין.** דאינו כבשר לטמא נבלה בכזית ולא תורת משקין לטומאה קלה. לי נראה דהאי דב"ש מטהרין מטומאת נבלות לחודא קאמר שלא יטמא אדם אבל טומאה קלה יש בו: **על כזית.** שהוא שיעור נבלה לטמא אדם והיינו אמרו דבר אחד שכזית היבש כשנימוח הוי רביעית: **עד כאן לא קאמר ר' נתן הכא.** דכזית יבש בעי רביעית דלח ובציר מרביעית לח ליכא כזית יבש כדקאמר דכזית קרוש הויא ביה רביעית: **אלא ביין דקליש.** וכשהוא לח רב נפחו וכשמתייבש נצמק לשיעור קטן: **אבל דם.** כשהוא לח הוי סמיך עב וקרוב להיות קרוש וכשיבש אינו נצמק לשיעור קטן אלא מעט וכזית יבש לא בעי רביעית לח ודם נבילות מטמא בפחות מרביעית:

תנא:

"יבש - בכזית, דברי רבי נתן".

אמר רב יוסף:

רבי נתן ורבי יוסי ברבי יהודה אמרו דבר אחד.

רבי נתן: הא דאמרן.

ורבי יוסי ברבי יהודה,

דתניא:

"דבי יהודה אומר:

ששה דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל:

דם נבלה.

בית שמאי מטהרין,

ובית הלל מטמאין.

אמר רבי יוסי ברבי יהודה:

אף בשטמאזו בית הלל, לא טמאזו אלא בדם שיש בו רביעית,

הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית.

אמר אבוי:

דילמא לא היא,

עד כאן לא קאמר רבי נתן הכא, דבעי אלא ביין דקליש,

אבל בדם דסמיך - כזית לא בעי רביעית.

אי נמי,

עד כאן לא קאמר רבי יוסי ברבי יהודה התם, דכזית סגי ליה ברביעית, אלא בדם דסמיך,

אבל יין דקליש כזית הוי יותר מרביעית, וכי מפיק פחות מכזית ליחייב.

3. עז, א-ב

רש"י

גראינין. מתניתין דפרקין דלעיל
 חוץ מקליפתן וגרעיניהן :
 ונגרע. והגרעינין זורקין ונגרעין
 מתוך האוכל :
 אוממות. גבי גחלים מיייתין ליה
 בכיצד צולין גחלים יכול
 עוממות ת"ל אש אי אש יכול
 שלהבת כו' :
 עממוהו. לא החשיכו מראיתו
 להיות הם נאים ממנו :
 מאמצין. לקמן גבי עינים של
 מת בפי שואל (דף קנא :) :

"חֶלֶב - כֶּדִי גְמִיעָה".

איבעיא להו:
"כֶּדִי גְמִיעָה", או "כֶּדִי גְמִיעָה"?

אמר רב נחמן בר יצחק:
"הגמייאני נא מעט מים מפרק" (בראשית כד, יז).

איבעיא להו:
"גרעינין" או "גרעינין"? עז, ב

אמר רבא בר עילא:
"ונגרע מערפק" (ויקרא כו, יח).

איבעיא להו:
"אוממות" או "עוממות"?

אמר רב יצחק בר אבדימי:
"ארזים לא עממהו בגן אלהים" (יחזקאל לא, ח).

איבעיא להו:
"מאמצין" או "מעמצין"?

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
"ועצם עיניו מראות ברע" (ישעיהו לג, טו).

רס"י

במשיפה של קילור. שרגילין
לשופו בחלב של אשה :
כדי לשוף במים. לשני עינים :
כדי שיפה או כדי אחיזה
ושיפה. מה שנדבק באצבעותיו
לבד מה שנותן בעיניו :

4. עז, ב

תנו רבנן:

"המוציא:

חלב של בהמה - כדי גמיה.

חלב של אשה,

ולובן של ביצה - כדי ליתן במשיפא של קילור.

קילור - כדי לשוף במים".

בעי רב אשי:

כדי שיפה או כדי אחיזה ושיפה?

תיקו.

רס"י

אפומא דכולה כתיבת. וכל מכה
קרויה פה:
מורשא קמא. עליון של מכה:

5. עז, ב

"דבש - בדי ליתנו על הפתית".

תנא:

"בדי ליתנו על פי פתית".

בעי רב אשי:

"על [פי] פתית" - אפומא דכולה פתית,

או דילקמא:

אמורשא קמא דכתית, לאפוקי הודרנא?

תיקו.

6. עז, ב

רש"י

שבלול. לימצי"א {חילזון עירום} :
 לכתית. מניחה (לכתית) עליו :
 זבוב לצירעה. למי שעקצו צירעה כותש זבוב ומניחה עליו :
 לחפפית. מין שחין :
 סממית. אייראניא"ה {אירייני"א : עכביש} בלע"ז :
 לעקרב. עקיצת עקרב כותש סממית ומניחה עליו :
 ושייף. ומושח :
 מפגיע. חיה קטנה וקולה גדול ושומע וירא שתהא בריה גדולה ובורח :
 יתוש. נכנס לפיל בחוטמו וכן סממית לעקרב נכנס לו באזנו :
 סנונית. ארונדייל"א {ארונדיל"א : סנונית} נכנסת תחת כנפי הנשר ומעכבו מפרישת כנפיו :
 כילבית. שרץ קטן ונכנס לדג גדול באזנו :
 המבליג שוד על עז. המחזיק שוד על הגבור :

אמר רב יהודה אמר רב:

כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא ברא דבר אחד לבטלה.
 ברא שבלול - לקתית.
 ברא זבוב - לצירעה.
 יתוש - לנחש.
 ונחש - לחפפית.
 וסממית - לעקרב.

היכי עביד לה?

מיתתי חדא אוכמא,
 וחדא חינרא,
 ושלקי להו,
 ושייפי ליה.

תנו רבנן:

"חמשה אימות הן, חלש על גבור: אימת מפגיע - על ארי,
 אימת יתוש - על הפיל,
 אימת סממית - על העקרב,
 אימת סנונית - על הנשר,
 אימת כילבית - על לויתן".

אמר רב יהודה אמר רב:

מאי קרא?

"המבליג שוד על עז"²⁶⁰ (עמוס ה, ט).

7. עז, ב

רפ"י

כל חללי עלמא. פירוש דברים הנעשים בכל חלל העולם: **מסגין בריש עדרא.** מהלכות בראש העדר: **ברישא חשוכא.** סתם עזים שחורות סתם רחלות לבנות: **מכסיין.** בזנב: **והני מגליין.** העזים אין להם אליה: **הני דמכסיין מינייהו.** רחלים שאנחנו מתכסין מצמרן גם הן מכוסות: **דאכלה ביסי.** קוצים לפיכך זנבו קצר כדי שלא ידבקו בה הקוצים: **ובעי לכרכושי בקי.** להבריא היתושין: **קמצא.** ארבה ול"נ קמצא [נמלה]: **חילפי.** ערבה: **ואי קשיא נדיא ומתעוורא.** ואם היתה קשה תנוד ותעקר כשתכה בעצים: **ומתעוורא.** יסתמו עיניה שמראות עיניה תלויה בה כדשמואל: **תימרא דתרנגולא מידליא לעילא.** ריס של עין התחתון כשעוצם עיניו עולה למעלה מן העליון ובשאר כל בריה העליון שוכב על התחתון: **משום דדייר אדפי.** שעולה בלילות על הקרשים והקורות צריך שיעלה התחתון על העליון מפני העשן שלא יכנס בעיניו: **מתכוליתא.** דבר שמטבילין בו כגון כותח או שאר ליפתן: **מתי תכלה דא.** לכשיכלה מה נאכל ול"נ מתי תכלה דא לפי שאינו כלה עד זמן ארוך שאינו נאכל אלא מעט מעט: **ביתא בא ואיתיב.** שדרך לישב בבית: **בקתא.** בית צר וקטן: **בי עקתא.** בית צר: **כופתא.** מכתשת ל"א מדה לחטין ול"נ כמין גולם עץ עשוי לשיבה כמו כופת שאור שיחדה לשיבה דתניא בפסחים (דף מה:): **כוף תיב.** כפוף אותו ושב עליו: **לבני לבני בני.** מתקיים לדורות הרבה: **הוצא.** גדר קוצים או לולבים: **חציצה.** אינו דבר קיימא אלא חציצה בעלמא: **כוזא.** כלי חרס קטן: **כזה.** כלומר דבר מועט וקל כמו זהו מהו חשוב למלאותו לי מיינד במתנה: **שוטיא.** בד של הדס שמרקדין בו לפני כלה: **שטותא.** נראה המרקד כשוטה: **משיכלא.** ספל גדול שהכל רוחצים ידיהם ורגליהם ממנו: **משו כולא.** רוחץ את הכל:

רבי זירא אשכח לרב יהודה, דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה, וחזייה דהוה בדיחא דעתיה, ואי בעי מיניה כל חללי עלמא - הוה אמר ליה.

מאי טעמא עיזי מסגן ברישא והדר אימרי?

כברייתו של עולם, דברישא חשוכא והדר נהורא.

מאי טעמא הני מכסיין והני מגליין?

הני דמכסיין מינייהו - מכסיין והני דלא מכסיין מינייהו - מגליין.

מאי טעמא גמלא זוטא גנובתיה?

משום דאכל ביסי.

מאי טעמא תורא אריכא גנובתיה?

משום דדייר באגמי, ובעי לכרכושי בקי.

מאי טעמא קרנא דקמצא רכיכא?

משום דדיירא בחילפי, ואי קשיא - נדיא ומתעוורא.

דאמר שמואל: האי מאן דבעי דליסמיה לקמצא לשלופיניהו לקרניה.

מאי טעמא האי תימרא דתרנגולתא מדלי לעילא?

דדיירי אדפי, ואי עייל קטרך מתעוורא.

"דישא" - "דרך שם".

"דרגא" - "דרך גג".

"מתכוליתא" - "מתי תכלה דא".

"ביתא" - "בא ואיתיב בה".

"ביקתא" - "בי עקתא".

"כופתא" - "כוף ותיב".

"לבני" - "לבני בני".

"הוצא" - "חציצה".

"חציבא" - "שחוצב מים מן הנהר".

"כוזה" - "כזה".

"שוטיא" - "שטותא".

רפ"י

משכילתא. ספל קטן ונאה :
משיא כלתא. מיוחד לחשובים
 כמו כלה ואשה חשובה לרחוץ
 ממנו : אסיתא מורטיי"ר
 { **מדוכה** } :
חסירתא. שחטר החקיקה
 מבפנים :
בוכנא. עלי שכותשין בו :
לבושא. חלוק עליון שקורין
 שרוק { **מעפורת, חלוק** } :
לא בושה. למנוע הבושה
 שמכסה כל החלוקים
 התחתונים הקרועים ורעים :
כגולם. שאין לו חיתוך אברים :
גולתא. מקטורין נאה :
גלי ותיב. כשהוא יושב מגלה
 עצמו שלא ישב עליו שלא
 ילכלכנו ולא ישופנו בקרקע
 וישיר שעריו ויקרע ויבלה :
בור זינקא. בור שיבשו מימיו
 קורין כן :
נקי. חסר מימיו :
סודרא. דרך תלמידי חכמים
 לעטוף סודר :
אפדנא. טרקלין של מלכים :
אפתחא. אל פתח זה יבאו הכל
 אם למשפט אם לשרת המלך :

"מְשִׁיכְלָא" ? - מְאִשֵּׁי כוּלָּה.
 "מְשִׁיכְלָתָא" ? - מְשִׁיא כְּלָתָא.
 "אִסִּיתָא" ? - "חִסִּירְתָא".
 "בוּכְנָה" ? - "בוּא וְאִפְנָה".
 "לְבוּשָׁה" ? - "לֹא בוּשָׁה".
 "גְּלִימָא" ? - "שְׁנַעְשָׂה בוּ פְּגָלָם".
 "גּוּלְתָא" ? - "גְּלִי וְאִיתִיב".
 "פּוּרְיָא" ? - "שְׁפָרִין וְרַבִּין עָלֶיהָ".
 "בוּר זִינְקָא" ? - "בוּר זֶה נְקִי".
 "סוּדְרָא" ? - "סוּד ה' לִידְאִין"²⁶¹ (תהלים כה, יד).
 "אִפְדְּנָא" ? - "אִפִּיתְחָא דִּין".

תנו רבנן:
"שְׁלֹשָׁה כָּל זְמַן שְׂמַזְקִינֵין מוֹסִיפִין גְּבוּרָה,
וְאֵלוּ הֵן: דָּג,
וְנַחֲשׁ,
וְחִזִּיר."

²⁶¹ סוד ה' לידאין ובריתו להודיעם

8. עז, ב - עה, א

רש"י

אבר קטן. אחד מפרקי אצבע קטנה:
דגדול. של אדם גדול והאי קטן
 אאבר קאי אי נמי אבר גדול של
 קטן והאי קטן אגברא קאי ולא
 אאבר. לא אבר קטן. וקטן
 אכולא מילתא קאי אבר קטן
 של גוף קטן:
דרבי שמעון כו. והכי קאמר
 כדי לסוך בו אבר קטן וקטן
 יהא הגוף בן יומו ורבי נתן סבר
 חד קטן אמרינן או האבר או
 הגוף אבל תרי קוטני לא: ה"ג
 דכולי עלמא אבר קטן של קטן
 בן יומו לא:
וליתא לדרבי ינאי. ור' שמעון בן
 אלעזר או או קתני או אבר קטן
 של גדול או להפך וכולה חד
 שיעורא הוא:
ת"ש כו. ודרבי ינאי תנאי היא:

"שמן כדי לסוך אבר קטן".

אמרי דבי רבי ינאי:
 שמן כדי לסוך: אבר קטן, של קטן בן יומו.

מיתבי:

"שמן כדי לסוך אבר קטן.

וקטן בן יומו".

מאי לאו: אבר קטן דגדול,
 ואבר גדול של קטן בן יומו.

אמרי לה דבי רבי ינאי:

הכי קאמר:

שמן כדי לסוך אבר קטן של קטן בן יומו.

לימא כתנאי:

"שמן כדי לסוך: אבר קטן.

וקטן בן יומו,

דברי רבי שמעון בן אלעזר.

רבי נתן אומר:

כדי לסוך אבר קטן".

מאי לאו בהא קמיפלגי:

דרבי שמעון בן אלעזר סבר: אבר קטן של קטן.

ורבי נתן סבר: אבר קטן דגדול,

או אבר גדול דקטן.

אבל אבר קטן של קטן בן יומו - לא.

לא,

דכולי עלמא אבר קטן דקטן בן יומו - לא.

עהא וליתא דרבי ינאי.

והכא, בהא קמיפלגי:

רבי שמעון בן אלעזר סבר: אבר קטן דגדול, ואבר גדול דקטן בן יומו, כי הדדי נינהו.

ורבי נתן סבר: אבר קטן דגדול - אין,

אבר גדול דקטן בן יומו - לא.

מאי הוי עלה?

תא שמע:

דתנאי:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר:

שמן - כדי לסוך אבר קטן של קטן בן יומו".

9. עז, ב - עת, א

רפ"י

"מים בדי לְשׁוֹף בְּהוּ אֶת הַקִּילור".

מכדי כל מילתא דשכיחא ולא שכיחא. כל ששיערו חכמים לענין שבת והוא ראוי לשני דברים חדא שכיחא וחדא לא שכיחא אזול רבנן בשיעורן בתר דשכיחא ואפילו היא קולא ששיעורה גדול אמרינן סתמיהא להא עביד ולא אמרי' הואיל וחזי נמי למילתא אחריתי ששיעורה קטן ניזיל בתרה לחומרא ואע"פ דלא שכיחא:

שכיחא ושכיחא. והיכא דשכיחי תרווייהו אזלינן לחומרא ומשערינן בשיעורא זוטא:

רפואתו לא שכיחא. כגון לשוף בו קילור ואע"ג דחזי לה דאיכא דעביד בחלב אשה ואיכא דעביד במיא וחסינן על היין שדמיו יקרים הלכך אזול בתר שתייתו ושיעורוהו בכדי מזיגת כוס ואע"ג דלקולא שיש כאן שיעור גדול וכן חלב נמי חזי לאכילה ולשוף קילור ומיהו לא שכיחא שהרי אף המים ראויין לכך ויש עושין ממים הלכך אזול רבנן בתר אכילתו ושיעורו בכדי גמיאה ואע"ג דקולא היא:

דבש רפואתו נמי שכיחא. שאין משקה אחר ראוי לכתית: **לחומרא.** הואיל ותרווייהו שכיחן לחומרא בעינן לשעוריה: **רפואתו לא שכיחא.** שהרי שאר משקין ראויין לכך ויש שפין קילור בשאר משקין ושתייתו שכיחא שרוב שתיית מים הם שאין אדם שותה יין לכל צמאיו כי אם לסעודתו:

בגלילא שנו. שהן עניים ומקפידין בדבר מועט וחסינן על יין וחלב לשוף קילור ואין שפין אלא במים והלכך רפואתו נמי שכיחא ובעינן למיזל לחומרא: **כל שקייני.** כל משקין ששפין בהן קילור:

מסו. החולי: **ומטללי.** מסככין על העין ומונעין מראיתו עד שיכלה מראיתו לגמרי מפני שהן עבין ונגלדין כמין דבק שקורין גלוזייר {גלו"ד: דבק}: **בר ממיא.** דעדיפי מכולהו דמסו ולא מטללי שנבלעין מיד או ניגבין מהר ולא נגלדין על גב העין:

אמר אביי:

מכדי, כל מילתא דשכיחא ולא שכיחא - אזול רבנן בתר דשכיחא לקולא. שכיחא ושכיחא - אזול רבנן בתר דשכיחא לחומרא.

יין: שתייתו שכיחא, רפואתו לא שכיחא - אזול רבנן בתר שתייתו דשכיחא לקולא. חלב: אכילתו שכיחא, רפואתו לא שכיחא - אזול רבנן בתר אכילתו לקולא. דבש: אכילתו שכיחא, רפואתו שכיחא - אזול רבנן בתר רפואתו לחומרא.

אלא מים,

מכדי שתייתו שכיחא, רפואתו לא שכיחא, מאי טעמא אזול רבנן בתר רפואתו לחומרא?

אמר אביי:

בגלילא שנו.

רבא אמר:

אפילו תימא בשאר מקומות, כדשמואל,

דאמר שמואל:

כל שקייני מסו ומטללי, לבר ממיא דמסו ולא מטללי.

10. עה, א

רפ"י

שכן כוחלין לברקית. מיילא שבולטת בעין: **ומאי נינהו.** מאיזה דם כוחלין אותו: **ליארוד.** תבלול ובתוספתא ראיתי לחורור והן טיפות דקות של לובן הטלדות בעין כדתנן בבכורות גבי מומין (דף לח:). דמא דכרושתינא. עטלף שקורין טלפא: **גוא.** כרושתינא מצוי בתוך היישוב שהוא ליארוד שהוא שוקע בתוך העין: **לברא.** דמא דתרנגולת ברא לברקית שהיא בולטת: **בד"א.** דבעינן שיעורא במוציא לר"ה: **אבל המצניע.** והוציאו חייב בכל שהוא לקמיה פריך אטו מצניע לאו מוציא הוא: **ר' שמעון אומר בד"א.** דמיחייב בשיעורא זוטא כי האי: **במצניע.** בשיעור הזה וחזר והוציאו: **אבל במוציא.** אדם שלא הצניעו והוציאו אינו חייב אלא ברביעית: **במוציא שופכין.** אדם שלא הצניעו אינו חייב אלא ברביעית דבציר מהכי לא חזו כדלקמן לגבל טיט: **אטו מצניע לאו מוציא הוא.** הלא אין מתחייב אלא על ידי הוצאה: **אמר אבוי הכא בתלמיד.** כגון שולי דנגרי שאומר לו רבו לך ופנה לי המקום: **דבר שחשוב לכל מיחייב עליה.** ואף על גב דלא אצנעיה רביה לצרכו: **דבר שאינו חשוב לכל כו'. והכי** קאמרי בד"א דבעינן שעורא דחשיב במוציא כלומר בדבר שאין לך לילך בו אלא אחר הוצאתו של זה שהמחשבה תלויה בזה שהוציא אבל במצניע בדבר שיש לך לילך אחר מחשבה של מצניע כגון המצניע כל שהוא חייב זה המוציא ורשב"א אמרה ואזיל לטעמיה דאמר בפרקין דלעיל דבדבר שאין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו נתחייב זה במחשבתו של זה וה"ה דמצני לאוקמי במצניע גופיה ולמימר הכי בד"א במוציא בדבר שלא הוצנע ואין לך לילך בו אלא אחר הוצאתו של זה אבל אם היה זה מצניע דבר זה מתחילה וחזר והוציאו חייב אלא משום דשמעי' ל"י דאמר נתחייב זה במחשבה של זה אוקמא אבוי אפי' באחר שהוציאו וכ"ש אם הוציאו הוא עצמו:

"ושאך כל המשקין - ברביעית".

תנו רבנן:
"דם וכל מיני משקין - ברביעית. רבי שמעון בן אלעזר אומר: דם - נדי לכהול בו עין אחת, שפן כוחלין ברקית".
 ומאי נינהו?
 דמא דתרנגולת ברא.
רבן שמעון בן גמליאל אומר: דם - נדי לכהול בו עין אחת, שפן כוחלין ליארוד.
 ומאי ניהו?
 דמא דכרושתינא.

וסימניך:
 גוא לגוא.
 ברא לברא.

במה דברים אמורים: במוציא, אבל במצניע כל שהוא - חייב. רבי שמעון אומר: במה דברים אמורים: במצניע, אבל במוציא - אינו חייב אלא ברביעית. ומודים חכמים לרבי שמעון: במוציא שופכין לרשות הרבים - ששיעורן ברביעית".

אמר מר:
"במה דברים אמורים: במוציא, אבל במצניע כל שהוא [- חייב]".

אטו "מצניע" לאו "מוציא" הוא!?

אמר אבוי:
 הכא במאי עסקינן:
 בתלמיד שאמר לו רבו: לך ופנה לי המקום לסעודה. ה'לך ופנה לו.
 דבר חשוב לכל - חייב עילויה,
 דבר שאינו חשוב לכל,
 אי אצנעיה רביה - מיחייב עילויה,
 ואי לא - לא מיחייב.

אמר מר:
"מודים חכמים לרבי שמעון: במוציא שופכין לרשות הרבים - ששיעורן ברביעית".

"שופכין" למאי חזו?

אמר רבי ירמיה:

לְגַבֵּל בְּהֵן אֶת הַטֵּיט.

וְהִתְנִיא:

"טֵיט - בְּדִי לַעֲשׂוֹת בְּהֵן פִּי כּוֹר!"

לֹא קִשְׁיָא:

הָא - דְּמִיגְבֵּל,

הָא - דְּלֹא מִיגְבֵּל,

לְפִי שְׂאִין אָדָם טוֹרַח לְגַבֵּל טֵיט לַעֲשׂוֹת פִּי כּוֹר.

רַשִׁי

פי כור. נקב שנותנין בו המפוח ושיעורא זוטא הוא ומרביעית חזי לגבל טובא וכיון דהוצאת טיט חשיבא בכדי פי כור בעינן נמי לשעוריה בהנך דעבדי לטיט בכדי גיבול פי כור:

דמיגבל. כבר חשוב בכדי פי כור אבל זה שעדיין לא נגבל אינו נשער בכך לפי שאין אדם טורח לגבל שיעור מועט כזה ואם בא לגבל מגבל יותר ועושה בו דברים אחרים:

11. עח, א-ב

רפ"י

מתני'

אזן לקופה. לאוחזה בה :
תלאי. לתלותו בו :
מדת מנעל. להראותו לאומן כמדה זו אני צריך :
נייר. מעשבים עושים אותו :
קשר של מוכסין. יש לך אדם שנותן המכס לראש הנהר במקום אחד או מוחל לו במתנה והוא מוסר לו חותם הראות למוכס שמחל לו המכס ודרכו לכתוב בו שתי אותיות והן גדולות משתי אותיות שלנו :
נייר מחוק. שוב אינו ראוי לכתוב לפיכך צריך שיעור גדול לכרוך ע"פ צלוחית :
קלף כדי לכתוב פרשה קטנה. דאידי דדמיו יקרים לא עבדי מיניה קשרי מוכסין אלא תפילין ומזוזות ולא מיחייב בשיעורא זוטא :
דיו לכתוב שתי אותיות. לרושם על שתי חוליות של כלי או על קרשים לזווגן :
כדי לכחול עין אחת. לקמן פריך עין אחת לא כחלי :
דבק. גלדי :
כדי ליתן בראש השפסף. בגמרא מפרש לה :
כדי לעשות נקב קטן. כלי שנותנין בו כסף חי סותם פיו בזפת או בגפרית ונוקב בתוך הסתימה נקב דק להוציא בו :
חרסית. לבינה כתושה :
לעשות פי כור. שהמפוח נכנס בו :
פטפוט. רגל למקום מושב הכור שהיו מושיבין על כן העשוי לכך כגון טרפייד {טרפייד} :
חצובה {בעלת שלוש רגליים} :
לשפות הקדירה :
סובין כדי ליתן ע"פ כור של צורפי זהב. במקום שאין פחמין צורפין זהב באש של סובין :
לסוד קטנה שבבנות. טופלות סיד להשיר את השיער :

גמ'

חבל נמי ליחייב. בשיעורא זוטא : דחזי נמי לתלאי דנפה וכברה :
דחריק. כעין חרקי מתוך שהוא קשה פוגם את העץ :
הוצא. של לולבי דקל :
כפיפה מצרית. סל העשוי מצורי דקל :
סיב ודיליית {ודיל"א} :
קנוקנת {שגדל סביב הדקל כעין מלבוש ונכרך סביבותיו ועולה :
על פי משפך. אונטודייר {אינטונידויר : משפך} :
לסנן את היין. שמעכב הפסולת והקמחים מליכנס לפי הכלי :
רבב. שומן או שמן :
אספוגין. ריקק שנותנין בתנור וטחין תחתיו אליה :
וכמה שיעורא. של איספוגין :
כדור. פלוט"א {פלוט"א} :
כדור : {כדור

משנה

המוציא:

חבל - כדי לעשות אוזן לקופה.
גמי - כדי לעשות תלאי לנפה ולכברה.
ורבי יהודה אומר :
כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן.
נייר - כדי לכתוב עליו קשר מוכסין.
והמוציא קשר מוכסין - חייב.
נייר מחוק - כדי לכרוך צלוחית קטנה של פלייטון.
עור - כדי לעשות קמיע.
דוכסוסטוס - כדי לכתוב מזוזה.
קלף - כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין.
שהיא "שמע ישראל".
דיו - כדי לכתוב שתי אותיות.
כחול - כדי לכחול עין אחת.
דבק - כדי ליתן בראש השפסף.
זפת וגפרית - כדי לעשות נקב.
שעוה - כדי ליתן על פי נקב קטן.
חרסית - כדי לעשות פי כור של צורפי זהב.
רבי יהודה אומר :
כדי לעשות פיטפוט.
סובין - כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב.
סיד - כדי לסוד קטנה שבבנות.
רבי יהודה אומר :
כדי לעשות כלכל.
רבי נחמיה אומר :
כדי לסוד אונדפי.

גמרא

חבל נמי ליחייב "לעשות תלאי לנפה ולכברה"!

כיון דחריק במנא - לא עבדי אינשי.

תנו רבנן:

"הוצין - כדי לעשות אוזן לסל כפיפה מצרית.
סיב - אחרים אומרים: כדי ליתן על פי משפך קטן לסנן את היין.
רבב - כדי לסוד תחת אספוגין קטנה.
וכמה שיעורה?
כסלע."

והתניא:

"כגדוגרת!"

אידי ואידי חד שיעורא הוא.

מוכין - כדי כדור קטנה.

וכמה שיעורה?

כאגוז."

12. עח, ב

כ"י

נייר חלק. שלא נכתב בו מעולם:
שתי אותיות. קס"ד שתי אותיות דידן דזוטרן:
קשר של מוכסין. לא בעי גליון לבית אחיזה שאוחזו כולו בכפו פשוט ורואה:
בלובן. גליון:
הכא בית אחיזה לא צריך. שיכול לאוחזו במקום המחק והשטר במקום הכתב:

"נייר - כדי לכתוב עליו קשר מוכסין".

תנא:

"כמה קשר מוכסין?"

שתי אותיות של קשר מוכסין".

ורמניה:

"המוציא נייר חלק,

אם יש בו כדי לכתוב שתי אותיות - חייב,

ואם לאו - פטור!"

אמר רב ששת:

מאי "שתי אותיות"?

שתי אותיות של קשר מוכסין.

רבא אמר:

"שתי אותיות" - דידן ובית אחיזה,

דהיינו - קשר מוכסין.

מיתיבי

"המוציא: נייר מחוק,

ושטר פרוע,

אם יש בלובן שלו כדי לכתוב שתי אותיות,

או בכולו כדי לכוף על פי צלוחית קטנה של פלייטון - חייב,

ואם לאו - פטור".

בשלמא לרב ששת דאמר: "מאי 'שתי אותיות', שתי אותיות של קשר מוכסין" - שפיר.

אלא לרבא דאמר: "'שתי אותיות', דידן ובית אחיזה, דהיינו קשר מוכסין" - הכא בית אחיזה לא צריך!

קשיא.

13. עח, ב

רש"י

משהואהו למוכס. ורואה שמחל לו ראש הנהר את המכס שוב אין צריך לו ולא חזי למידי:

מאי בינייהו. כלומר במאי פליגי ולמאי קאמר רבי יהודה דצריך לו:

רהיטי מוכסא. קוראניש {רצים (עובדי המכס שתפקידם לרוץ) [לעז זה הוא גרסה מאוחרת החסרה בכל כתבי היד וברור שאינו מרש"י]} שרצין אחר העוברים להעליל עליהם שלא נתנו המכס וטורח לעוברים לחזור למוכס ומצניע החותם להראות לאלו ולתיק לא מצנע ליה להכי דכי רהטי בתריה הדר לגבי מוכס:

מוכס קטן. פעמים שיש מוכס גדול שטורח לו לעמוד על הגשר כל היום וממנה מוכס קטן וזה מתחלה אינו מראה החותם של מלך אלא לגדול ולרבי יהודה צריך לו שהרי הקטן ימנענו מלעבור ולתיק אין צריך לו שהגדול מוסר לו סימן דברים ואומר לקטן ועובר: למוכס שני של מעבר אחר ולא לפוטרו מן המכס אלא להראות שהוא נאמן וחשוב ואינו מבריח עצמו מן המכס כדי שלא יעליל עליו לאחר זמן:

תנו רבנן:

"המוציא קשר מוכסין, עד שלא הראהו למוכס - חייב.

משהראהו למוכס - פטור.

רבי יהודה אומר:

אף משהראהו למוכס - חייב,

מפני שצריך לו".

מאי בינייהו?

אמר רבי:

איכא בינייהו: רהיטי מוכסא.

רבא אמר:

מוכס גדול ומוכס קטן - איכא בינייהו.

רב אשי אמר:

חד מוכס איכא בינייהו,

מפני שצריך לו להראות למוכס שני,

דאמר ליה: חזי, גברא דמוכס אנא.

14. עת, ב - עט, א

רפ"י

משפרעו. (לוה) פטור לקמיה מפרש להו:

מאי בינייהו. כלומר מאי פלוגתייהו ומה טעם נותנין לדבריהם:

אסור לשהות שטר פרוע. משום שנאי (איוב יא) אל תשכן באהלך עולה הלכך מלוה לא משהי ליה לצור ע"פ צלוחיתו משום אסור ולוה נמי לא משהי ליה שמא יבא לידי מלוה ויחזור ויתבענו:

מותר. הלכך כי הוציאו מלוה חייב דצריך לו לכרוך ע"פ צלוחית:

במודה בשטר שכתבו. הלוה מודה שכתבו צריך לקיימו ולומר לא פרעתי וכל כמה דלא אמר הכי לאו שטרא הוא אי לאו משכח סהדי להכיר החתימה דמאן קא משוי ליה שטרא לוח דאמר כתבתיו לוח נמי הא קאמר פרעתי הפה שאסר הוא הפה שהתיר הלכך משפרעו כלומר משיאמר פרעתי פטור דלא צריך ליה ורי יהודה סבר אין צריך לקיימו דכיון דמודה שכתבו ולוה בו הרי הוא כאלו קיימוהו חותמיו וגובה בו כ"ז שמוציאו:

עד שיאמר פרעתי ולא פרעתי. כלומר עד שלא אמר פרעתי חייב משאמר פרעתי פטור דבטל ליה:

דכולי עלמא צריך לקיימו. והכא בפרעו ולא פרעו ממש קאמר ובשטר מקויים ודכולי עלמא אסור לשהות שטר פרוע:

והכא בכותבין שובר קא מיפלוגי. יש גורסין ת"ק סבר אין כותבין שובר על שטר פרוע שאתה מצריכו לשהמר שוברו מן העכברים אלא מתזיר לו ושורפו ואסור להשהותו ורבי יהודה סבר כותבין שובר ועל ידי שובר מותר לשהות שטר פרוע לצור ע"פ צלוחיתו ולא היא חדא דכיון דאסור לשהות שטר פרוע אפ"י על ידי שובר נמי אסור להשהותו שמא יאבד השובר וזה חוזר וגובה בו ועוד לרבי יהודה אין כותבין שובר שמעינן ליה בבבא בתרא (דף קע:) דתנן מי שפרע מקצת חובו ר' יהודה אומר יחליף רבי יוסי אומר יכתוב שובר וה"ג ת"ק סבר כותבים שובר והכי קאמר משפרעו לוח והוציאו מלוה בשבת פטור שאינו צריך לו ואי אמרת כיון דראוי לצור ע"פ צלוחיתו הוא דבעי אהדורי ללוה לא משהי ליה שמא יבא לידי מלוה ויחזור ויתבענו ואי נמי לא מהדר ליה מלוה לא איכפת ליה ללוה דמלוה כתב ליה ללוה שובר עליוה ורבי יהודה סבר אין כותבין שובר הלכך צריך הוא המלוה דבעי אהדורי ואי לא מהדר ליה חוזר ותבענו לו מה שפרעו דלא סגי ליה בשובר דצריך לשומרו מן העכברים:

רב אשי אמר. פלוגתייהו כשהוציאו לוח הוא ומה הוא צריך לו דקאמר ודאי לא לצור דמשום סתימת פי צלוחית לא משהי ליה שמא יבא ליד המלוה אלא משהי ליה להראותו לשאר בעלי חובות ולהתהלל שהוא פורע חובותיו:

תנו רבנן:

"המוציא שטר חוב, עד שלא פרוע - חייב, משפרעו - פטור. רבי יהודה אומר: אף משפרעו - חייב, מפני שצריך לו".

מאי בינייהו?

אמר רב יוסף:

אסור לשהות שטר פרוע, איכא בינייהו. רבנן סברי: אסור לשהות שטר פרוע. ורבי יהודה סבר: מותר לשהות שטר פרוע.

אב"י אמר:

דכולי עלמא אסור לשהות שטר פרוע, והכא במודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו, קמיפלגי: תנא קמא סבר: מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו. ורבי יהודה סבר: מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו. ומאי "עד שלא פרוע"? ו"משפרעו"?

עט, א

עד שיאמר לוח: "פרעתי", ו"לא פרעתי".

רבא אמר:

דכולי עלמא: "מודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו", והכא: בכותבין שובר קמיפלגי: תנא קמא סבר: כותבין שובר. ורבי יהודה סבר: אין כותבין שובר.

רב אשי אמר:

מפני שצריך להראותו לבעל חוב שני, דאמר ליה: חזי, גברא דפרע אנא.

15. עט, א

רש"י

המוציא עור בכמה. משום דבעי למיבעי מיניה הנך בעיי אחרנייתא בעא מיניה הא ואף על גב דמתניי היא:
לעבד. עור העומד לעבדו ועדיין לא עבדו בכמה שיעור הוצאתו:
המלבן. צמר:
סיט. כדי הפרש אצבע מהאמה:
כפול. שני סיטין:
אלמא. כיון דמנפץ ומלבן לטווייה קאי שיעוריה כטווייה:
שלא לעבדו. אינו עומד לעבד:
דוגמא. כלומר מעט כעין שמראין לדוגמא לומר רוצה אתה בזה:
לאירא. והוא כשיעור הצריך לאירא של גרדי לסתום פי קנה שפקעית הערב נתונה בו:
קליפי אגוזים. קליפה לחה שעל קליפי האגוז:
סטיס. וישודא {וישד"א:
איסטיס, פֶּסְטֵל (צמח, שמשורשו מפיקים צבע כחול) [וכן תרגם לעיל סח., אך ראה להלן פט:]:
פואה. וורנצ"א {ורנצ"א:
פואה}:
פי סבכה. קופ"א {קויפ"א:
שביס עשוי רשת} נותנין בגד באמצעיתה והאי שיעורא נפיש:
שאינ אדם טורח כו'. ואם בא לשרותה שורה כדי פי סבכה אבל עור טורח אדם לעבד כדי קמיע ומעובד נמי פחות מכדי קמיע לא חשיב:

"עור - בְּדֵי לַעֲשׂוֹת [קְמִיעַ]."

בְּעֵא מִינֵיהּ רַבָּא מַרְבַּ נְחָמָן:
 הַמוֹצִיא עוֹר - בְּכֶמְהָ?
 אָמַר לֵיהּ:
 כְּדִתְנִין:
"עור - בְּדֵי לַעֲשׂוֹת קְמִיעַ."

הַמְעַבְדוֹ - בְּכֶמְהָ?

אָמַר לֵיהּ:
 לֹא שָׁנְאָ.

לְעַבְדוֹ - בְּכֶמְהָ?

אָמַר לֵיהּ:
 לֹא שָׁנְאָ.

וּמָנָא תִּימְרָא?

כְּדִתְנִין:

"הַמְלַבֵּן,

וְהַמְנַפֵּץ,

וְהַצּוֹבֵעַ,

וְהַטּוֹוֶה - שִׁיעוּרוֹ בְּמֵלֵא רוּחַב הַסִּיט כְּפּוֹל,

וְהַאֹרֵג שְׁנֵי חוּטֵין - שִׁיעוּרוֹ בְּמֵלֵא רוּחַב הַסִּיט²⁶²."

אֲלֵמָא: כִּיּוֹן דְּלִטְוִיָּה קָאֵי - שִׁיעוּרָא כְּטוּוִי.

הַכִּי נִמְי: כִּיּוֹן דְּלְעַבְדוֹ קָאֵי - שִׁיעוּרוֹ כְּמַעוּבָד.

וְשָׁלֵא לְעַבְדוֹ - בְּכֶמְהָ?

אָמַר לֵיהּ:
 לֹא שָׁנְאָ.

וְלֹא שְׁנֵי בֵין מַעוּבָד לְשֹׂאִינוּ מַעוּבָד?!

אֵיתִיבֵיהּ:

"הַמוֹצִיא סְמָנִין שְׂרוּיִן - בְּדֵי לַצּוֹבֵעַ בְּהוֹן דּוּגְמָא, לֹאִירָא."

וְאֵילוּ בְּסָמָנִין שֹׂאִינָן שְׂרוּיִין, תְּנִין:

"קְלִיפֵי אַגוּזִים,

וְקְלִיפֵי רְמוֹנִין,

סְטִיס,

וּפּוּאָה - בְּדֵי לַצּוֹבֵעַ בְּהוֹן בְּגַד קָטוֹן לְפִי סְבִכָּה" (שבת פט:)!)

הָא אֵיתִמַר עֲלָהּ:

אָמַר רַב נְחָמָן אָמַר רַבָּה בַר אֲבִינָה:

לְפִי שֹׂאִין אָדָם טוֹרַח לְשִׁרוֹת סְמָנִין לַצּוֹבֵעַ בְּהוֹן דּוּגְמָא לֹאִירָא.

²⁶² גירסת וילנא: (כפול), הנוסחים וכתבי יד לא גורסים. הב"ח והמהרש"ל הסיקו מתוספות שכן גרס.

רס"י

חמשה. גרעינין:
ואילו בתר דזרעינהו תנן. דקלח
 אחד חשוב:
כרישא. קפלוט:
הא איתמר עלה. לקמן בפרק
 רבי עקיבא מתרץ לה רב פפא
 הכי:
נימא. גרעינין:
מצה כמשמעו. שאין לה שום
 תיקון:
קמיח. משהין אותו בקמח
 ומים:
עפיץ. מתקנין אותו בשחיקת
 עפצים כמו שעושין כאן
 בשחיקת קליפת ארז שקורין
 טנא [ט"ץ: דבע (אבקה של
 קליפת אלון המשמשת לעיבוד
 עורות)] רש"י אינו מתרגם כאן
 את המונח של התלמוד, אלא
 מזכיר את החומר השונה,
 שמשמשים בו בצרפת לאותה
 מלאכה. כפי הנראה, נזקק
 למלה "ארז" כדי לציין עץ,
 שבלי ספק הוא מה שאנו
 קוראים "אלון", ובכל אופן
 אינו יכול להיות הארז
 המקראי, שאינו גדל בארצות
 מערב-אירופה]:
וכמה שיעורו. להוצאת שבת:
רבעא דרבעא דפומבדיתא. רובע
 ליטרא של פומבדיתא דרך
 הסוחרים לצור משקולת של
 עופרת כדי שלא תפחת לפי
 שהמתכת נשחקת תמיד ונפחת
 מאליו:
קמיע. בציר שיעוריה מכדי
 לצור משקולת:
לכתוב גט. ותנן (גיטין דף פה).
 גופו של גט הרי את מותרת לכל
 אדם ושמו ושמה והעדים והזמן
 ושיעור זה קטן מכולן:
וקתני מיהת כו'. אלמא שיעור
 דאין מעובד נפיש:

והרי זרעוני גינה, דמקמי דזרעינהו, תנן:
"זרעוני גינה - פחות מברוגרת."
רבי יהודה בן בתירא אומר: חמשה" (שבת צ.).
 ואילו בתר דזרעינהו, תנן:
"זבל וחול הדק - כדי לזבל בו קלח של ברוב."
דברי רבי עקיבא.
וחכמים אומרים:
כדי לזבל פרישא" (שבת פ:)!

הא איתמר עלה:
אמר רב פפא:
הא - דזריע,
הא - דלא זריע.
 לפי שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה.

והרי טיט, דמקמי דליגבליה, תניא:
"מודים חכמים לרבי שמעון:
במוציא שופכין לרשות הרבים - ששיעורן ברביעית,"
 והוינן בה: שופכין - למאי חזו?
ואמר רבי ירמיה:
 לגבל בהן את הטיט.
ואילו בתר דגבליה, תניא:
"טיט - כדי לעשות בהן פי נור!"

התם נמי כדאמרן:
 לפי שאין אדם טורח לגבל את הטיט לעשות בו פי נור.

תא שמע:
דאמר רבי חייא בר אמי מושמיה דעולא:
 ש'לשה עורות הן: מצה,
 וחיפה,
 ודיפתרא.
"מצה" - כמשמעו: דלא מליח, ודלא קמיח, ודלא עפיץ.
 וכמה שיעורו?
תני רב שמואל בר רב יהודה:
"כדי לצור בו משקולת קטנה."
 וכמה?
אמר אביי: ריבעא דריבעא דפומבדיתא.
"חיפה" - דמליח,
 ולא קמיח,
 ולא עפיץ.
 וכמה שיעורו?
 כדתנן:
"עור - כדי לעשות קמיע."
"דיפתרא" - דמליח,
 וקמיח,
 ולא עפיץ.
 וכמה שיעורו?
 כדי לכתוב עליו את הגט.
 קתני מיהת:

רפ"י

בבישולא. לח כמו שהופשט קרי בשולא לשון בשול שהוא לח דאכתי לא חזי לעיבוד אבל יבש חזי לעיבוד וכיון דחזי לעיבוד הוי כמעובד:
שלשה על שלשה לטומאת מדרס. אבל למגע שלש על שלש והן אצבעות:
כך שיעור להוצאת שבת. אלמא שאין מעובד חמשה טפחים בעינן ומתניתין מוקי במעובד:
בקורטבלא. מבשלו ברותחין ומתקשה לישיב עליו ולכסות דלובקאות שקורין פושדטוויי"ל {פלדישטו'ל: כסא מתקפל} ומטות ולעשותו שולחן:

"כדי לצור בו משקולת קטנה",
ואמר אביי: ריבעא דריבעא דפומבדיתא!

התם - בבבישולא.

והתנן:

"הבגד - שלשה על שלשה, למדרס.

השק - ארבעה על ארבעה.

העור - חמשה על חמשה.

מפץ - ששה על ששה, בין למדרס בין למת" (כלים כו, ב).

ותאני עליה:

"הבגד,

והשק,

והעור - כשיעור לטומאה כך שיעור להוצאה!"

ההוא בקורטובלא.

16. עט, ב

כ"י

דוכסוסטוס. קלף שניטלה קליפתו העליונה:
מזוזה. שמע והיה אם שמוע:
שבתפילין. דהתם ד' אגרות לדי פרשיות ושיער בחד מינייהו דהיינו שמע קטנה שבהם:
מטמאות את הידים. לענין תרומה כדאמרן בי"ח דבר בפ"ק (דף יד.):
קציצה. הוא הדפוס של עור שחתוך לדי בתים כמין בית יד של עור והאיגרות בתוכן:
במזוזה. הן האיגרות שהן בתוך הבתים:
והא מדקתני סיפא. דההיא דלעיל קלף כדי לכתוב כו' מכלל דרישא כו' וקשיא רישא אסיפא:
שיעורן. של כל אחד בכמה:
כדי לכתוב עליו מזוזה. אדוכסוסטוס דלא חזי לתפילין וסיפא פריש קלף כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין:

עט, ב "קלף - כדי לכתוב עליו פרשה קטנה".

ורמיהו:

"קלף ודוכסוסטוס - כדי לכתוב עליו מזוזה!"

מאי "מזוזה"?

מזוזה שבתפילין.

וקרי להו לתפילין "מזוזה"!

אין,

והתניא:

"רצועות תפילין:

עם התפילין - מטמאות את הידים,

בפני עצמן - אין מטמאות את הידים.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:

הנוגע ברצועה - טהור,

עד שיגע בקציצה.

רבי זכאי משמו אומר:

טהור,

עד שיגע במזוזה עצמה".

והא מדקתני סיפא:

"קלף - כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין, שהיא: **"שמע ישראל"**,

מכלל דרישא - במזוזה עצמה עסקינן!

הכי קתני:

"קלף ודוכסוסטוס - שיעורן בכמה?

דוכסוסטוס - כדי לכתוב עליו מזוזה.

קלף - כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין, שהיא: **"שמע ישראל"**.

17. עט, ב

רש"י

קלף אין דוכסוסטוס לא. הוי בשיעורא זוטא כי האי אלא בכדי לכתוב ב' פרשיות דמזוזה ואי דוכסוסטוס חזי לתפילין הוה ליה לשעוריה כשיעור זוטא דתפילין:

למצוה. מצוה מן המובחר קלף בעינן וסתמא דכל איניש מצוה מעלייתא עביד הלכך לא מצנע דוכסוסטוס לתפילין וה"ל אין מצניעין כמוהו:

למזוזה. אם כתבה על הקלף: **הא דכתב אקלף אפי' במקום שיער.** וכ"ש במקום בשר דהילכתא מזוזה במקום שיער והא דכתבה אדוכסוסטוס במקום בשר:

רבי אחי מכשיר. ורב מוקי לדר' אחי אתפילין דכתבן על דוכסוסטוס ואמר כוותיה: **נייר.** של עשבים: **גויל.** מעובד בעפצים:

אמר רב:

דוכסוסטוס הרי היא כקלף. מה קלף - כותבים עליו תפילין, אף דוכסוסטוס - כותבין עליו תפילין.

תנו:

"קלף - כדי לכתוב פרשה קטנה שבתפילין שהיא "שמע ישראל",

קלף - אין,

דוכסוסטוס - לא!

למצוה.

תא שמע:

"הלכה למשה מסיני: תפילין - על הקלף,

ומזוזה - על דוכסוסטוס.

קלף - במקום בשר,

דוכסוסטוס - במקום שיער!"

למצוה.

והתניא:

"שינה פסול!"

אמזוזה.

והתניא:

"שינה בזה ובזה - פסול!"

אידי ואידי אמזוזה,

והא - דכתבינהו אקלף במקום שיער,

אי נמי,

אדוכסוסטוס במקום בשר.

ואיבעית אימא:

"שינה בזה ובזה" - תנאי היא.

דתניא:

"שינה בזה ובזה - פסול.

רבי אחא מכשיר משום רבי אחי בר חנינא,

ואמרי לה משום רבי יעקב ברבי חנינא."

רב פפא אמר:

רב דאמר כתנא דבי מנשה.

דתנא דבי מנשה:

"כתבה: על הנגיד,

ועל המטלית - פסולה.

על הקלף,

ועל הגויל,

ועל דוכסוסטוס - בשרה."

"כתבה" מאי?

אילימא: מזוזה - מזוזה אקלף מי כתבינן?

אלא לאו - תפילין.

רש"י

מסייע ליה. לרב: **כיוצא בו**. רישא דברייתא תפילין של יד עושין אותן של ראש ואותן של ראש אין עושין אותן של יד לפי שאין מורידין כו':
ס"ת שבלה. אין מחתכין ממנה יריעה שפרשיות שמע והיה אם שמוע בתוכה לקובען במזוזה: **דכתיבי**. הנך תפילין אמאי: **לאו דכתיבי אדוכסוסטוס**. שהוא כשר למזוזה הלכך הא מורידין עושין: **השתא דאתית להכי**. דמזוזה אקלף כשרה: **לא תימא**. במילתיה דרב דוכסוסטוס הרי הוא כו':

ולטיטעמדי, תפילין אגויל מי כתבין?!?

אלא, כי תניא ההיא: בספר תורה.

לימא מסייע ליה:

"כיוצא בו,

תפילין שבלו,

וספר תורה שבלה - אין עושין מהו מזוזה,

לפי שאין מורידין מקדושה חמורה, לקדושה קלה."

טעמא - ד"אין מורידין",

הא מורידין - עושין.

דכתיבא אמאי? לאו דכתיבא אדוכסוסטוס!

לא, דכתיבא על הקלף.

מזוזה אקלף - מי כתבין?!?

אין,

והתניא:

"כתבה: על הקלף,

על הנגיד,

ועל המטלית - פסולה.

אמר רבי שמעון בן אלעזר:

רבי מאיר היה כותבה על הקלף,

מפני שמתמרת."

השתא דאתית להכי,

לרב נמי, לא תימא: דוכסוסטוס הרי הוא פקלף,

אלא אימא: קלף הרי הוא כדוכסוסטוס,

מה דוכסוסטוס - כותבין עליו מזוזה,

אף קלף - כותבין עליו מזוזה.

רָק"י

ב' אותיות בדיו. דיו יבש :
 שתי אותיות בקולמוס. כלומר
 כל היכא דמפיק ליה שיעורו
 כשתי אותיות :
 קלמרין. קסת הסופר :
 אות אחת בדיו אות אחת
 בקולמוס. מי מיצטרפי או לא
 ואי אמרת תיפוק ליה משום
 קולמוס לא מחייב עליה משום
 שהוא טפל לפחות מכשיעור
 דתנן לקמן (דף צג:) המוציא
 אוכלין פחות מכשיעור בכלי
 פטור אף על הכלי מפני שהכלי
 טפילה לו :
 כשהוא מהלך. שלא עמד לפוש
 דתהוי הנחת גופו הנחה אפילו
 הכי חייב דעיקר הנחת דיו על
 הכתב הוא :

18. עט, ב - פ, א

"דיו - בדי לכתוב".

פ,א

תנא:

"שתי אותיות בדיו,
 שתי²⁶³ אותיות בקולמוס,
 שתי אותיות בקלמרין".

בעי רבא:

אות אחת בדיו,
 אות אחת בקולמוס,
 אות אחת בקלמרין - מהו?

תיקו.

אמר רבא:

הוציא שתי אותיות, וכתבן כשהוא מהלך - חייב.
 כתיבתן זו היא הנחתן.

²⁶³ מסורת הש"ס. גירסת וילנא: (ושתי)

19. פ, א

רש"י

וחזר והוציא. בהעלם אחד :
 חסר שיעור דקמייתא.
 כשמתייבשת נחסר השיעור ולכי
 גמרה הוצאה דבעינן לצרופה
 אין כאן שיעור ב' אותיות :

ואמאי הא מנחה. וכיון דבהעלם
 אחד מצטרפי לכי גמרה
 הוצאה :

כמי שקלטה כלב. דתנן לקמן
 (דף קב.) הזורק וקלטה כלב
 פטור דלא הוא הנחה מכחו
 והכא נמי כי גמרה הוצאה
 בטלה להנחה קמייתא והוא
 כמאן דליתא :

לרבנן. דפליגי לקמן בהזורק
 ולית להו קלוטה כמו שהנחה
 אפילו עברה סמוך לקרקע לא
 מיחייב עד שתנוח על גבי משהו
 מקום כל שהוא ולא בעינן
 מקום ד' הואיל ובתוך ג' הוא
 מ"מ הנחה כל דהו בעינן :

מעביר. לא צריך הנחה דהא
 מנחה בידו דידו סמוכה
 לקרקע :

ואמר רבא:

הוציא אות אחת, וכתבה,
 וחזר והוציא אות אחת, וכתבה - פטור.

מאי טעמא?

בעידנא דאפקא לכתרייתא, חסר ליה לשיעורא דקמייתא.

ואמר רבא:

הוציא חצי גרוגרת אחת, והניחה,
 וחזר והוציא חצי גרוגרת אחת, והניחה,
 ראשונה נעשה כמי שקלטה כלב,
 או שנשרפה - ופטור.

ואמאי?

הא מנחה!

הכי קאמר:

ואם קדם והגביה ראשונה קודם הנחת שנייה - נעשית ראשונה כמי שנקלטה או שנשרפה, ופטור.

ואמר רבא:

הוציא חצי גרוגרת, והניחה,
 וחזר והוציא חצי גרוגרת, והעבירה דרך עליה - חייב.

ואמאי?

הא לא נח!

כגון שהעבירה תוך שלשה.

והאמר רבא:

תוך שלשה - לרבנן, צריך הנחה על גבי משהו!

לא קשיא:

כאן - בזורק,

כאן - במעביר.

20. פ, א

רפ"י

לשתי רשויות. ושתיהן ר"ה אלא שיש הפסק ביניהם: **והוא שיש חיוב חטאת ביניהם.** שמופסקות ברה"י אבל אם היה כרמלית מפסיקן כגון קרפף יותר מבית סאתים או בקעה ובי בתים פתוחים אחד לרה"י זה ואחד לזה והוציא חצי גרוגרת מבית זה לרשות זה וחצי גרוגרת מבית זה לרשות זה שהיא פתוחה לה חייב דכיון דלא מפסיק לה רה"י חדא רשותא הוא:

פיסלא. עץ שוכב לרחבו של רה"י וממלא כל רחבו והוציא חצי גרוגרת מביתו מכאן וחצי גרוגרת מכאן:

כרשות גיטין דמי. ולענין גיטין פיסלא רשות לנפשיה הוא כדאמרן בהזרק (גטין דף עז:):
ההוא גברא דזרק גיטא לדביתהו בחצירו איגנדר גיטא ונפל בפיסלא ואוקי התם שהשאל לה מקום בחצירו חד מקום מושלי אינשי תרי מקומות לא מושלי אינשי:

תנו רבנן:
"הוציא חצי גרוגרת, ויחזר והוציא חצי גרוגרת, בהעלם אֶחָד - חַיִּיב, בַּשְּׁתֵי הָעֵלְמוֹת - פְּטוּר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּהֵעֵלֶם אֶחָד לְרִשׁוֹת אֶחָד - חַיִּיב, לְשְׁתֵי רִשׁוֹת - פְּטוּר."

אמר רבה:
 והוא שיש חיוב חטאת ביניהם. אכל כרמלית - לא.

אפילו פיסלא - לא.
אפילו כרמלית.
אפילו פיסלא - לא.

ורבא אמר:
אפילו פיסלא.

ואזדא רבא לטעמיה.
דאמר רבא:
רשות שבת - כרשות גיטין דמיא.

רש"י

21. פ, א

הא לא כחלי. אלא שתי עינים: צנועות. שהולכות מעוטפות ואין מגלות אלא עין אחד לראות וכוחלות אותו: בעירניות. בנות כפרים אינן צריכות צניעות כל כך שאין שחוק וקלות ראש מצוי שם ועמה מועטין ואינן מכסין פניהם וכוחלות ב' עיניהם:

"כחול - בדי לכחול עין אחת."

"עין אחת" - הא לא כחלי!

אמר רב הונא:

שכן צנועות כוחלות עין אחת.

מיתבי:

"דבי שמעון בן אלעזר אומר:

כחול,

אם לרפואה - בדי לכחול עין אחת,

אם לקשט - בשתי עינים!"

תרגמא הילל בריה דרבי שמואל בר נחמני:

כי תניא ההוא: בעירניות.

רפ"י

22. פ, א-ב

שפסף שבראש קנה של ציידין.
 מושיבין נסר קטן בראש קנה
 ונותנין עליו דבק והעוף יושב
 עליה ונדבק בו וצריך ליתן שם
 הרבה כדי שיהא העוף נדבק בו :
של יין. למעוטי שמן ודבש
 שהיין זב דרך נקב קטן יותר
 משמן ודבש :
לסוד. לטוח בקעים שבו :
שיער. יפה לטיט : הי"ג טיט כדי
 לעשות פי כור של צורפי זהב :

"שעוה - כדי ליתן על פי נקב".

תנא:

"כדי ליתן על פי נקב קטן של יין".

"דבק - כדי ליתן בראש השפסף".

תנא:

"כדי ליתן בראש שפסף שבראש קנה של ציידין".

"זפת וגפרית - כדי לעשות נקב".

תנא:

"כדי לעשות נקב קטן".

"חרסית - כדי לעשות פי כור של צורפי זהב.

רבי יהודה אומר:

כדי לעשות פיטפוט".

למימרא: דשיעורא דרבי יהודה נפיש.

הא קיימא לן דשיעורא דרבנן נפיש,

דתנן:

"רבי יהודה אומר:

כדי ליטול הימנו מדת מנעל לקטן!"

אימא: כדי לסוד פיטפוט כירה קטנה.

תנו רבנן:

"המוציא שיער - כדי לגבול בו את הטיט,

טיט - לעשות פי כור של צורפי זהב".

פ,ב

23. פ, ב

רש"י

אצבע קטנה. דרכן לסוד את כל הגוף להאדים:
שהגיעו לפרקן ולא הגיעו. שהביאו שתי שערות ולא באו לכלל שנים הראויות לכך ומתביישות בדבר:
טופלות. מושחות:
אנפיקנון. דתגן במנחות (דף פה:): אין מביאין אנפיקנון הוא שמן זית שלא הביא שלישי:
ולמה סכין אותו. היינו שמן המור:
טפלה. בסיד:
שקל בה ד' מאות זוזי. שנתייפה וקפצו עליה המהוגגין לה ונתנו (לה) ממון השכר משחיר ומרבה שיער:

"סיד - כְּדִי לְסוּד [קִטְנָה שֶׁבַבְנוֹת]".

תנא:

"כְּדִי לְסוּד אֶצְבַּע קִטְנָה שֶׁבַבְנוֹת".

אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִגִּיעוּ לְפִרְקָן וְלֹא הִגִּיעוּ לְשָׁנִים: בְּנוֹת עֲנִיִּים - טוֹפְלוֹת אוֹתָן בְּסִיד. בְּנוֹת עֲשִׂירִים - טוֹפְלוֹת אוֹתָן בְּסוּלָת. בְּנוֹת מְלָכִים - טוֹפְלוֹת אוֹתָן בְּשֶׁמֶן הַמּוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר: "שִׁשָּׁה חֲדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמּוֹר"²⁶⁴ (אסתר ב, יב).

מאי "שֶׁמֶן הַמּוֹר"?

רַב הוּנָא בַר חִיָּיא אָמַר: סְטַבְתָּ.

רַב יְרֵמְיָה בַר אֲבָא אָמַר: שֶׁמֶן זֵית שְׁלֹא הִבִּיֵּאָה שְׁלִישׁ.

תנא:

"רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר:

אֲנַפִּיקוֹנוֹן - שֶׁמֶן זֵית שְׁלֹא הִבִּיֵּאָה שְׁלִישׁ.

וְלִמָּה סְכִין אוֹתוֹ?

שֶׁמֶשִׁיר אֶת הַשִּׁיעַר וּמַעֲדוֹ הַבְּשָׂר".

רַב בִּיבִי הוּיָא לִיָּה בְרַתָּא, טְפִלָּה אֶבְרָ אֶבְרָ, שְׁקֵל בַּה אַרְבַּע מֵאוֹת זוּזִי. הָוָה הָהוּא גוֹי בְּשִׁבְבוּתִיהָ. הוּיָא לִיָּה בְרַתָּא, טְפִלָּה בְּחַד זִמְנָא וּמְתָה. אָמַר: קָטַל רַב בִּיבִי לְבִרְתִּי.

אמר רב נחמן:

רַב בִּיבִי דְשִׁתִּי שִׁיכְרָא - בְּעֵינֵי בְּנֵתִיהָ טְפִלָּא, אֲנִי דְלֹא שִׁתִּינוּ שִׁיכְרָא - לֹא בְּעֵינֵי בְּנֵתָן טְפִלָּא.

²⁶⁴ ובהגיע תור נערה ונערה לבוא אל המלך אחשוורוש מקץ היות לה קדתי הנשים שנים עשר חדש כי מן ימלאו ימי מרוקיהן ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים

24. פ, ב

רפ"י

כלכול צידעא. טינפלי"א {צדע, רקה} וסדין אותה להשכיב השיער:

בת צידעתא. למטה הימנה להסיר שיער דק והוא אנדיפי: **למימרא דשיעורה דר' יהודה נפיש.** בתמיה והא קיימא לן גבי גמי דשיעורה דרבי יהודה זוטרי ומחמיר בשיעורי שבת:

ומשני נפיש מדרי נחמיה זוטרי מדרבנן. דאמרי לסוד אצבע קטנה:

בחבוט. סיד הנימוח במים הרבה דהוא עשוי לסוד כלכול: **ודברי רבי נחמיה בביצת הסייד.** הנגבל במים ועשוי ביצים ביצים מוטניס {מטוני"ש: גושים} בלע"ז הוא עשוי לסוד אנדיפי ואי ס"ד אנדיפי נמי שיעור הוא כגון בת צידעא:

אידי ואידי. כלכול ואנדיפי תרווייהו בסייד חבוט ונמוח סדין אותו:

אנדיפא. כלי חרס ולו שני דדין אחת למעלה ואחת למטה וכשרוצה למלאותו סותם את הדד התחתון ולשון אנדיפי שתי פיות כדתניא (עירובין דף קד.) מעלין בדיופי ובתוספתא גרס באנדיפי:

אנפרות. הפסד לשום יין בכלי סתום בסייד והיין ממחה הסייד ויוצא:

שנתות. סימנים כלי חרס גדול ויש בו בליטות בליטות כמין אגוזים קטנים עד כאן לסאה עד כאן לסאתים וסדין אותו בסייד כדי שיהיו לבנות ונכרות: **כדתנן.** במנחות: שנתות היו בהין:

עד כאן לפר. חצי ההין: **עד כאן לאיל.** שלישית ההין:

עד כאן לכבש. רביעית ההין דכתיב חצי ההין יהיה לפר וגו' כן לשון מורי הזקן מפי אביו ששמע מרי שמעון ורבתי מפרשים אנדיפא כל הגוף ומתוך שאינו עשוי להשכיב השיער אלא להאדים בעי סיד עב:

אנפרות. שאינו סד בו בתו לאחר שקנאו דחייש שמא תמות כי ברתייה דההוא נכרי:

שנתות. כלומר אבר אבר יטפלנה ואי אפשר בלשון זה ולא נאמר שיטת השי"ס כן להזכיר אבר אבר בלשון שנתות ויצטרך להביא פירוש לפירושו שנתות היו בהין:

אפותא. פדחת שלא במקום שיער ולהאדים: **ערעיתא.** צירעה: **באנדיפי.** פדחתו:

מן דיליה דא ליה. מיידו היתה זאת לו שלא היה לו לדרוש במרכבה:

["סיד - בדי לסוד קטנה שבבנות].

רבי יהודה אומר:

בדי לעשות כלכול:

רבי נחמיה אומר:

בדי לסוד אנדיפי"

מאי "כלכול"?

ומאי "אנדיפי"?

אמר רב:

צידעא, ובת צידעא.

למימרא: דשיעורא דרבי יהודה נפיש הוא קיימא לן דשיעורא דרבנן נפיש!

זוטרי מדרבנן, ונפיש מדרבי נחמיה.

מיתיבי:

אמר רבי:

נראין: דברי רבי יהודה - בחבוט,

ודברי רבי נחמיה - בביצת הסייד."

ואי סלקא דעתך: צידעא ובת צידעא,

אידי ואידי חבוט!

אלא אמר רבי יצחק:

אמרי דבי רבי אמי: אאנדיפא.

מתקיף לה רב כהנא:

וכי אדם עושה מעותיו אנפרות?!

אלא אמר רב כהנא:

שנתות.

כדתנן:

"שנתות היו בהין: עד כאן לפר,

עד כאן לאיל,

עד כאן לכבש" (מנחות פז:).

ואיבעית אימא:

מאי "אנדיפא"?

אפותא.

וכי הא דההוא בר גליל דאיקלע לבבל, דאמרו ליה: קום דרוש לנו ב"מעשה מרובה".

אמר להו: אדרוש לכו כדרוש רבי נחמיה לחבריה.

ונפקא ערעיתא מן כותל ומחתיה באנדיפי ומית.

ואמרו ליה: מן דיליה דא ליה.

25. כ, ב

רש"י

מתני'
אדמה. ארזילי"י {ארזיל"א:
חומר, טין} :
מרצופין. שקין העשוין מקליפת
 עץ גדול שנושאים בהן פרקמטיא
 בספינות וחותמין אותם :
כחותם האיגרות. שחותמין
 אותם שלא יקרב איש בהן אלא
 מי שנשתלחו לו ושיעורא דרבנן
 זוטר :
כרישא. קפלוט ושיעוריה זוטר
 משל כרוב :
על מלא כף סיד. בגמרא מפרש
 כף של סיידין טרואי"ל
 {טרואיל"א: **כף של סיידים**}
 בלע"ז :
מרוסס. סדוק סדקין הרבה כמו
 והכה הבית הגדול רסיסים
 (עמוס ו):
ביצה קלה. בגמרא מפרש לה :

גמ'
לא יסוד אדם את ביתו בסיד.
 לאחר חורבן משום אבילות של
 ירושלים :
תבן או חול. שלא יהא לבן כל
 צרכו :
טרבסיד. סיד חזק ומתקשה
 יותר משאם לא עירב בו :
קילקולו זהו תיקונו. דאי לאו
 דמקלקל ליה ומשחירו לא היה
 מישתרי הלכך ע"כ הא דקשיא
 ליה מעליותא היא לגביה
 ומשערין ביה ורבותי מפרשין
 קילקולו לובן זה תיקונו לענין
 חוזק ולא נהירא לי דקילקולו
 זהו תקונו משמע דשם הקלקול
 מתקנו ולהאי לישנא אין שם
 הקלקול מתקנו ולמה הוזכר
 קילקול כאן הכי הוה [ליה]
 לתרוצי נהי דאשחורי משחיר
 אחזוקי מחזיק :

משנה

אדמה - **כחותם המרצופין**,
דברי רבי עקיבא.
וחכמים אומרים: כחותם האיגרות.
זבל,
וחול הדק - **כדי לזבל קלח של פרוב**,
דברי רבי עקיבא.
וחכמים אומרים:
כדי לזבל פרישא.
חול הגס - **כדי ליתן על מלא כף סיד**.
קנה - **כדי לעשות קולמוס**.
ואם היה עבה,
או מרוסס - **כדי לבשל בו ביצה קלה שבבצים, טרופה ונתונה באילפס**.

גמרא

"על מלא כף סיד".

תנא

"כדי ליתן על פי כף של סיידין".

מאן תנא דחול מעלי ליה לסיד?

אמר רב חסדא:

רבי יהודה היא,

דתנאי:

"לא יסוד אדם את ביתו בסיד,
 אלא אם כן עירב בו תבן או חול".

רבי יהודה אומר:

תבן - מותר,

חול - אסור,

מפני שהוא טרבסיד".

רבא אמר:

אפילו תימא: רבנן,

קילקולו זהו תיקונו.

כ"י

26. פ, ב

קשר עליון. של אמצע היד או
קשר תחתון של אמצע האצבע:

"קנה - כְּדֵי לַעֲשׂוֹת קוֹלְמוֹס".

תנא:

"קוֹלְמוֹס הַמַּגִּיעַ לְקִשְׁרֵי אֶצְבָּעוֹתָיו".

בְּעֵי רַב אֲשִׁי:

קִשְׁרֵי הָעֲלִיּוֹן,

או:

קִשְׁרֵי הַתַּחְתּוֹן?

תיקו.

27. פ, ב

"וְאִם הִיָּה עֵבֶה אִו מְרוֹסֶס - בְּדִי לְבִשֵׁל בּוֹ בִּיצָה קְלָה שְׁבִבְצִים, טְרוּפָה וְנִתּוּנָה בְּאֵילָפֶס".

תָּנָא:

"טְרוּפָה בְּשֶׁמֶן וְנִתּוּנָה בְּאֵילָפֶס".

אָמַר לִיה מָר בְּרִיה דְּרַבִּינָא לְבְרִיה:
מִי שְׁמִיעַ לָךְ: **"בִּיצָה קְלָה"** - מַאי הִיא?

אָמַר לִיה:

בִּיעָתָא דְּצִילָצְלָא.

מַאי טַעמָא? מִשּׁוּם דְּזוּטְרָא!? - אִימָא דְּצִיפְרָתָא!

אִישְׁתִּיק.

אָמַר לִיה:

מִיָּדִי שְׁמִיעַ לָךְ בְּהָא?

אָמַר לִיה:

הָכִי אָמַר רַב שֵׁשֶׁת:

בִּיצַת תְּרִנְגוּלָת.

וְאִמָּא²⁶⁵ קְרוּ לָהּ: **"בִּיצָה קְלָה"**?

שְׁעֵרוּ חֲכָמִים: אִין לָךְ בִּיצָה קְלָה לְבִשֵׁל יוֹתֵר מִבִּיצַת תְּרִנְגוּלָת.

וּמַאי שְׁנָא כָּל שִׁיעוּרֵי שְׁבֵת כְּגִוּוּרָת, וְהָכָא כְּבִיצָה?

אָמַר לִיה:

הָכִי אָמַר רַב נַחֲמָן: כְּגִוּוּרָת מִבִּיצָה קְלָה.

רַס"י

טְרוּפָה בְּשֶׁמֶן. שְׁמִימָה רַת
לְבִשֵׁל:
דְּצִילָצְלָתָא. עוּף קֶטֶן:
כָּל שִׁיעוּרֵי שְׁבֵת. בְּאוּכְלִין וְכָל
הוּצָאתָן וְקִצִּירְתָן וְטַחִינְתָן
כְּגִוּוּרָת:
כְּגִוּוּרָת. מִבִּיצַת תְּרִנְגוּלָת
שֶׁהִיא מִמֵּהֶרֶת לְבִשֵׁל וְלֹא כְּבִיצָה
שְׁלִימָה שְׁעוּרוּ:

²⁶⁵ ע"פ הגהות הב"ח

28. פא, א

רש"י

מתני'
תרווד. כף קולייר {כף (של סכו"ם)} :
 חף. קס"ד דפותחת של חף עצמה ושיעורה נפיש מתרווד {הלעז שירידור"א (חף) חסר בדפוסים, ופירושו: מנעול} :
כרכר. עץ יש לאורגין וראשו חד :
כדי לזרוק בבהמה. דלא טרח איניש למשקל צרור משום עוף להבריחו דבקלא בעלמא דרמי ליה אזיל ליה :

גמ'
והא קיי"ל דשיעורא דרבנן נפיש. גבי לעשות תלאי :
חפי פותחת. שיניים הקבועים בה ולא היא עצמה ועושים אותם מעצם :
חפי פותחת טהורין. דכל זמן שלא חברן בה אינן ראויין לכלום :
טמאין. דכלי עצם ככלי מתכות ופשוטיהן טמאין בהכל שוחטין (חולין דף כה:) ואי משום דמחובר לפותחת וכל המחובר לטהור טהור פותחת יש לה בית קיבול ומקבל מפתח :
ושל גל. ואם הפותחת הזאת אינה של כלים כגון של שידה ומגדל אלא של גל כמו טרוקי גלי כגון דלתות שערי החצר אע"פ שחברן בפותחת הואיל וחבור זה בדלת היא ודלת בנין מחובר לקרקע טהורין :
סכוכית. זכוכית ועל שם שסוכין קרי סכוכית ועל שם שהיא זכה קרי זכוכית :
והוא שמרגשת. הבהמה בצרור זה בהכאתו :

פא, א משנה

עצם - כדי לעשות תרווד.
רבי יהודה אומר:
כדי לעשות ממנו חף.
זכוכית - כדי לגרור בו ראש הפרפר.
צרוך,
או אבן - כדי לזרוק בעוף.
רבי אליעזר בר יעקב אומר:
כדי לזרוק בבהמה.

גמרא

למימרא דשיעורא דרבי יהודה נפיש?
 הא קיימא לן דשיעורא דרבנן נפיש!

אמר עילא:
 חפי פותחת.

תנו רבנן:

"חפי פותחת - טהורין,
 קבוע בפותחת - טמאין.
 ושל גל, אף על פי שחברו בדלת וקבוע במסמרים - טהורין,
 שכל המחובר לקרקע - הרי הוא כקרקע".

"זכוכית - כדי לגרור בו [ראש הפרפר]".

תנא:

"סכוכית - כדי לפצוע בה שני נימין באחת".

"צרוך או אבן - כדי לזרוק בעוף,
 רבי אליעזר בר יעקב אומר:
 כדי לזרוק בבהמה".

אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן:
 והוא שמרגשת בה.

וכמה שיעורו?

תנא:

"רבי אליעזר בן יעקב אומר:
 משקל עשרה זוז".

29. פא, א

רפ"י

שיעורן בכמה. להתחייב עליהן אי נמי לטלטלן בחצר ולהכניסן לבית הכסא ואידי ואידי חד שיעורא הוא דבמידי דחזי להו מיחייב על הוצאתו:

כזית כאגוז כביצה. שלש מכניסין לקינוח ומקנח זו אחר זו אחת כזית ואחת כאגוז ואחת כביצה בתחלה מקנח פי הרעי בקטנה להסיר רעי הנדבק שם שהגדולה פוחסת ומלכלך סביבותיו:

טורטני. מאזנים יכניס לשם לשקול:

מלא היד. בין שלשתן או אפילו הן ד' והי' ובין כולן מלא היד:

מקורזלות. ביקועי {ביקודי"ש: **חדות, בעלות שפה חדה** [הגרסה שבדפוסים, הנראית כמלה עברית, משובשת]} שיהיו ראויות לקינוח:

מותר להכניסם. בתוך ד' אמות או בחצר דלא ליתסר לטלטלינהו:

כאגוז. כל אחת ואחת:

התם מתני'. פלוגתא דאתרוג מתני' היא במסכת סוכה והיא סדורה בפי התלמידים:

והכא בריתא. ויש הרבה תלמידים שלא שנאוה והוא תולה הידועה בשאינה ידועה:

כך מחלוקת כאן. ולסימנא בעלמא אמרה דלא תשכח לגירסא דברייתא ואם תשכחנה הזכר ממשנתך דאתרוג:

זינין על לבי מדרשא.

אמר להו: רבותי, אבנים של בית הכסא - שיעורן בכמה?

אמרו לו: כזית,

כאגוז,

וכביצה.

אמר להו: וכי טורטני יכניס!?

נמנו וגמרו: מלא היד.

תניא:

"רבי יוסי אומר:

כזית,

כאגוז,

וכביצה.

רבי שמעון רבי יוסי אומר משום אביו:

מלא היד."

תנו רבנן:

"שלוש אבנים מקורזלות - מותר להכניס לבית הכסא.

וכמה שיעורן?

רבי מאיר אומר:

כאגוז.

רבי יהודה אומר:

כביצה."

אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא:

כמחלוקת פאן - כך מחלוקת באתרוג.

התם - מתניתין,

הכא - ברייתא!

אלא,

כמחלוקת באתרוג - כך מחלוקת פאן.

רפ"י

30. פא, א

אבל לא הפאייס. כמו שקל פיסת רגב (סנהדרין דף סד.) שקורין גלישטי"א {גוש אדמה} דהואיל ומיפרכה לא חזי לקינוח ואסורה לטלטל:
כרשיני בבלייתא. הכי מיקרו משום שבבל ארץ לחה היא והמחרישה מעלה רגבים:
למשמש. הנצרך ליפנות ואינו יכול ליפנות אמרינן לקמן בפירקין דמשמש בצרור בנקב והוא נפתח וקא סלקא דעתך דקאמר ובשבת אסור למשמש כלל כדרך שממששים בחול:
ליסתכן. דאמר מר (תמיד פ"א דף כז:) עמוד החוזר מביא אדם לידי הדרוקן:
ומשני כלאחר יד. האי כדרך דקאמר רבא כדרך הממשמש בחול בלא שינוי משום השרת נימין אבל כלאחר יד כגון אוחו צרור בבי אצבעותיו שפיר דמי:
אם יש מקום קבוע לבה"כ. שאם ישתירו לו ערבית יקנח בהם שחרית מכניס שם מלא יד:
כהכרע. כשיעור המכריע כאגוז נפיש מכזית וזוטר מכביצה:

אמר רב יהודה:
 אבל לא את הפאייס.

מאי "פאייס"?

אמר רבי זירא:
 כרשיני בבלייתא.

אמר רבא:
 אסור למשמש בצרור בשבת, כדרך שממשמש בחול.

מתקיף לה מר זוטרא:
 ליסתפנו?!

כלאחר יד.

אמר רבי ינאי:
 אם יש מקום קבוע לבית הכסא - מלא היד,
 אם לאו - פהכרע.

31. פא, א

רש"י

מדוכה קטנה. מלאכתה לאיסור אסור לטלטל. ואם יש עליה עד. קנוח המעיד שעשויה לכך מותר לטלטלה לקינוח:
תחתוניות. פיג'יש {פיג'יש:
תאנים (טחורים בצורת תאנים):
לולבי גפנים. אותן פיצולין הגדלין בגפן וקורין וודיל'יש {ודיל'יש:
קנוקות [ראה פסחים לט.]:
מוריגי בהמה. כל בשר שיש בבהמה העשוי כמורג שהוא פגום וחרוקה כמורג חרוץ חדש כלומר כל מקום שאין הבשר חלק כגון קליפת הלשון וכגון החיך שיש בו כמין קוצין וכפגימות וכבית המוסות:
שקינח בו חברו. אסיד ואחרסית נמי קאי:
התולה. שאינו יושב אלמא קינח בו חברו לא חזי לקינוח ורב ששת אמר לעיל אם יש עליה עד מותר:
לח. לא חזי יבש חזי:
מצד אחד. באותו צד שקינח בו חברו לא חזי לקינוח אבל בצד שני חזי:
דידיה. שהיה קינוח שעליה שלו:
ונשטשטשו. אותו עד:
מהו. מי בטיל לייחוד דידהו או לא:
אי רשומו ניכר מותר. דכיון דמאס לא חזי לבשמים ולא מיבטל ליה מבית הכסא:

מדוכה קטנה של בשמים -
 אמר רב ששת:
 אם יש עליה עד - מותר.

מיתבי:

"עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתוניות,
 ואלו הן: האוכל עלי קנים,
 ועלי גפנים,
 ולולבי גפנים,
 ומוריגי בהמה בלא מלח,
 ושדרו של דג,
 ודג מליח שלא בישל כל צורכו,
 והשוטה שמרי יין,
 והמקנח בסיד,
 ובחרסית,
 בצרור שקינח בו חברו.
 ויש אומרים: אף התולה עצמו בבית הכסא!"

לא קשיא:
 הא - בלח,
 הא - בביש.

ואיבעית אימא:
 כאן - מצד אחד,
 וכאן - משני צדדין.

ואיבעית אימא:
 הא - דידיה,
 הא - דחבריה.

אמר ליה אביי לרב יוסף:
 ירדו עליה גשמים ונטשטשו - מהו?

אמר ליה:
 אם היה רישומן ניכר - מותר.

32. פא, א-ב

רפ"י

מהו להעלותם אחריו לגג. אם עלה שם לפנות מי חיישינן לטירחא יתירתא או לא :
שדוחה את לא תעשה. דכתיב (דברים כב) והתעלמת מהם פרט לזקן ואינו לפי כבודו והכא נמי טלטול דרבנן אלאו דלא תסור אסמכוה רבנן ובמקום כבוד הבריות נדחה :
משלפניו. קסמין המוטלין על גבי קרקע ולא אמרינן מוקצין נינהו :
לחצות. לטול הבשר שבין השינים ולחצות ביניהן :
מן האבוס. שהוא מוכן אלמא העמידו דבריהם במקום כבוד הבריות שפעמים שנראה מבחוץ וגנאי הוא לו :
התם אדם קובע לסעודה. והיה לו להכין שם מאתמול :
הכא אדם קובע לבה"כ. בתמיה פעמים שמוצא אדם שם והולך למקום אחר בית הכסא לא היה מצוי להם בבתיהן שהיו דרין בבתיהן בעלייה מפני דוחק בתים :

פא, ב. בעא מיניה רבה בר רב שילא מרב אחסדא: מהו להעלותם אחריו לגג?

אמר ליה:

גדול כבוד הבריות, שדוחה את "לא תעשה" שבתורה.

יתיב מדימור וקאמר לה להא שמעתא.

איתיביה רבינא למרימר:

"רבי אליעזר אומר:

נוטל אדם קיסם משלפניו לחצות בו שיניו.

וחכמים אומרים:

לא יטול,

אלא מן האבוס של בהמה!"

הכי קשטא!?

התם - אדם קובע מקום לסעודה,

הכא - אדם קובע מקום לבית הכסא!

33. פא, ב

כ"י

בשדה ניר. חרישה ראשונה ועומד לזריעה:
משום דזושא. ובשדה חבירו מפני שדש את נירו ומתקשה (את) החרישה:
משום עשבים. שמחמת לחלוחית הניר עשבים עולין על הצרור וכשהוא מקנח בו נתלשים:
מותר לקנח. דאינו מתכוין לתלוש ומותר להלכה כר"ש:
והתולש ממנו. במתכוין חייב דמקום גידולו הוא אע"פ שהוא צרור ואינו עפר:
שקיל מעילאי. ממקום גבשושית:
ושדי לתתאי. למקום גומא ומשוה החרישה והוי תולדה דחורש:
בבית. שייך בנין וזה שמשוה גומות בנין הרצפה הוא ובשדה מתקן החרישה:

אמר רב הונא:

אסור לפנות בשדה ניר בשבת.

מאי טעמא?

אילימא: משום דזושא - אפילו בחול נמי!

ואלא: משום עשבים - והאמר ריש לקיש:

צרור שעלו בו עשבים - מותר לקנח בה,

והתולש ממנה בשבת - חייב חטאת!

אלא: דילמא נקיט מעילאי ושדא לתתאי, ומיחייב משום דרבה.

דאמר רבה:

היתה לו גומא וטממה:

בבית - חייב משום בונה,

בשדה - חייב משום חורש.

רפ"י

מדריש לקיש. דאמר מותר לקנח בו ולא אמרינן צרור זה העשבים שעלו מלחלוחית הקרקע הן יוצאין וכשמגביהן הרי הוא כעוקרן מגידוליהן:
האי פרפיסא. עציץ נקוב שזרעו בו ובתשובת הגאונים מצאתי שעושין חותלות מכפות תמרים וממלאין אותם עפר וזבל בהמה וכי"ב או ט"ו יום לפני ר"ה עושין כל אחד ואחד לשם כל קטן וקטנה שבבית וזורעים לתוכן פול המצרי או קיטנית וקורין לו פורפיסא וצומח ובערב ר"ה נוטל כל אחד שלו ומחזירו סביבות ראשו שבעה פעמים ואומר זה תחת זה וזה חליפתי וזה תמורתי ומשליכו לנהר:

שרי לטלטולי. ולא אמרינן תולש הוא:

לצורך. קינוח כבוד הבריות:
חייב משום תולש. דאינו נהנה שוב מריח הקרקע ולי"ג דהאי חייב לאו דווקא אלא אסור משום דדמי לתולש דאי חייב ממש קאמר לצורך היכי שרי רבנן איסור כרת וסקילה משום קינוח ודומה לו במסכת סנהדרין (דף סב.) הבא על הכותית חייב משום נשג"ז דלאו מדאורייתא היא אלא מדרבנן:

34. פא, ב

גופא:

אמר ריש לקיש:

צרור שעלו בו עשבים - מותר לקנח בה, והתולש ממנה בשבת - חייב חטאת.

אמר רב פפי:

שמע מינה מדריש לקיש:

האי פרפיסא - שרי לטלטולי.

מתקיף לה רב פהנא:

אם אמרו לצורך, יאמרו שלא לצורך?!

אמר אביי:

פרפיסא,

הואיל ואתא לידו, לימא ביה מילתא:

היה מונח על גבי קרקע, והניחו על גבי יתדות - מיחייב,

משום: תולש.

היה מונח על גבי יתדות, והניחו על גבי קרקע - חייב,

משום: נוטע.

35. פא, ב

רש"י

משום סכנה. שלא ינתק בו שיני הכרכשא שהיא תלויה בהן :
משום כשפים. כדלקמן בשמעתין :
השרת נימין. שמשיר את השיער מפני שהוא חדוד :
דבר שאין מתכוין הוא. ושמעינן ליה לר' יוחנן דאמר דבר שאינו מתכוין מותר לקמן בשמעתין :
לא מיבעיא בחול. שאין איסור טלטול בצרורות דאסור לקנח בחרס משום כשפים שהרי יכול לקנח בצרור :
אבל בשבת הואיל ואיכא תורת כלי עליו. לחתות בו אור או לחשוף מים מגבא אימא שפיר דמי דמוטב שיקנח בו מלטלטל צרור :
קמ"ל. דלא אי משום סכנה אי משום כשפים :
חופף. מחליק שערו :
ומפספס. קרפיר {להפריד (שערות סבוכות), להתיר את הסבך} : **אבל לא סורק**. במסרק דודאי משיר שיער ומודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות אבל חופף ומפספס פעמים שאינו משיר וכשמשיר דבר שאין מתכוין מותר :

אמר רבי יוחנן:
 אסור לקנח בחרס בשבת.

מאי טעמא?
 אילימא: משום סכנה - אפילו בחול נמי!
 ואלא: משום כשפים - אפילו בחול נמי לא!
 ואלא: משום השרת נימין - דבר שאין מתכוין הוא!

אמר להו רב נתן בר אושעיא:
 גברא רבה אמר מילתא,
 נימא בה טעמא:
 לא מיבעיא בחול - דאסור.
 אבל בשבת, הואיל ואיכא תורת כלי עליו - שפיר דמי.
 קא משמע לן.

רבא מתני לה משום השרת נימין,
 וקשיא ליה דרבי יוחנן אדרבי יוחנן:
 מי אמר רבי יוחנן: אסור לקנח בחרס בשבת,
 אלא: דבר שאין מתכוין - אסור.
 והאמר רבי יוחנן:
 הלכה כסתם משנה.
 ותנן:
 "נזיר - חופף ומפספס, אבל לא סורק" (נזיר מב.)!

אלא מחזורתא כדרב נתן בר אושעיא.

36. פא, ב - פב, א

רפ"י

מטרוניתא. נכרית היתה :
 אמרה מילתא. דכשפים
 ואסרתה לארבא ולא זזה
 ממקומה :
 אמרי אינהו מילתא. על ידי שם
 טהרה :
 דלא מקנחיתו בחספא. שאוכל
 לעשות לכם כשפים :
 ולא קטיל לנו כינא אמניכו.
 ואין אתם הורגין כינה
 בבגדיכם :
 ולא אכיל לנו ירקא מכישא
 דאסר גינאה. אין אתם מוציאין
 שום וכרישא ובצל מאגודה
 שאוגדין הגננים ואוכלים אלא
 אתם מתירין האגודה תחילה
 ש"מ כל הני קשה לכשפים :
 מותיב לי במילי דעלמא
 מושיבני לפניו בדברי חנם שאינו
 תורה :
 לא ליתיב בהדיא. במהרה
 ובחוזק לפי שנפתח הנקב
 בחזקה וניתקין שיני הכרכשא
 ויוצאת. ולא ליטרח טפי
 פדימבר"א { פרימבר"א :
 ללחוץ, להתאמץ } בלע"ז :

מאי "כשפים" ?

כי הא דרב חסדא ורבה בר רב הונא הוו קא אזלי בארבא,
 אמרה להו ההיא מטרוניתא: אותבן בהדיכו!
 ולא אותבוה.
 אמרה איהי מילתא - אסרתה לארבא.
 אמרו אינהו מילתא - שריוהא.
 אמרה להו: מאי איעביד לכו?
 דלא מקנח לכו בחספא,
 ולא קטיל לכו כינא אמניכו,
 ולא שליף לכו ירקא ואכיל לכו מבישא דאסיר גינאה.

פב, א

אמר ליה רב הונא לרבה בריה:

מאי טעמא לא שכיחת קמיה דרב חסדא דמחודדן שמעתיה?

אמר ליה:

מאי איזיל לגביה?

דכי אזילנא לגביה, מותיב לי במילי דעלמא.

אמר לי: מאן דעייל לבית הכסא:

לא ליתיב בהדיא,

ולא ליטרח טפי, דהאי כרכשתא אתלת שיני יתיב, דילמא משתמטא שיני דכרכשתא ואתי לידי סכנה.

אמר ליה:

הוא עסיק בחיי דברייתא, ואת אמרת במילי דעלמא!?

כל שכן זיל לגביה!

37. כב, א

רפ"י

מקנח בצרור. בשבת אע"פ דלאו בר טלטול הוא בעלמא:
ואינו מקנח בחרס. משום סכנה:
מקנח בחרס. שיש תורת כלי עליה: באוגני כלים שהם חלקים ואינן מקרעין את הבשר:
ואינו מקנח בעשבים. שהעשבים לחים וחותרין את הבשר ורבותינו מפרשים משום תלישה ואיני יודע מהו דאי בעשבים מחוברין מי איכא מאן דשרי וכמדומה אני דמוקמי לה במחוברין ומקנח בהן בחיבורין:
ואינו מקנח בצרור. דלאו בר טלטול הוא הלכך מקנח בעשבים כשהן במחובר ולא יזיזם ומשום שימוש במחובר לא מיתסר כדאמרי בעירובין בפרק ג' (דף לד:): דלא אסרו אלא באילן ובקנים עוזרדין לפי שהן קשין: שינו נושרות: שינו הפה מכרכשא:
לחין. אין אור שולט בו:

היו לפניו צרור וחרס -
 רב הונא אמר:
 מקנח - בצרור,
 ואין מקנח - בחרס.

ורב חסדא אמר:
 מקנח - בחרס,
 ואין מקנח - בצרור.

מיתבי:

**"היו לפניו צרור וחרס - מקנח בחרס,
 ואין מקנח בצרור".**

תויבתא דרב הונא!

**תרגמא רפרם בר פפא קמיה דרב חסדא אליבא דרב הונא:
 באוגני כלים.**

היו לפניו צרור ועשבים -
 רב חסדא ורב המנונא,
 חד אמר: מקנח - בצרור,
 ואין מקנח - בעשבים,
 וחד אמר: מקנח - בעשבים,
 ואין מקנח - בצרור.

מיתבי:

"המקנח בדבר שהאור שולטת בו - שינוי התחתונות נושרות!"

לא קשיא:
 הא - בלחין,
 הא - ביבשין.

38. כב, א

רס"י

רוח רעה. ריח הפה שהזבל מרקב במעיים ויוצא ריח דרך פיו:
רוח זוהמא. כל גופו מסריח בזיעה מסרחת שהריח נבלע בבשרו ובאבריו והוא בו לזיעה מזוהמת:
ואינו יכול לפנות. שאין הנקב נפתח:
יסתלק לצדדין. כשבדק עצמו בזוית זו יסתלק לזוית אחרת ויבדוק:
טייעא. ישמעאל:
הנכנס לסעודת. קבע. וגנאי הוא לו אם יצטרך לעמוד מן הסעודה ולפנות:
י פעמים. ימתין בין פעם לפעם ויבדוק עצמו:
ואמרי לה ד' פעמים של י' י. דהכי עדיף טפי שהילוך מרובה מוריד הזבל לנקביו:

הנצרך לפנות ואינו נפנה -
רב חסדא ורבינא,
 חד אמר: רוח רעה שולטת בו,
 וחד אמר: רוח זוהמא שולטת בו.

תניא כמאן דאמר: "רוח זוהמא שולטת בו".
 דתניא:

"הנצרך לנקביו ואוכל - דומה: לתנור שהסיקוהו על גב אפרו,
 וזו היא תחילת רוח זוהמא".

הוצרך לפנות ואינו יכול לפנות -
אמר רב חסדא:
 יעמוד וישב,
 יעמוד וישב.

רב חנן מנהרדעא אמר:
 יסתלק לצדדין.

רב המנונא אמר:
 ימשמש בצרור באותו מקום.

ורבנן אמרי:
 יסיח דעתו.

אמר ליה **רב אחא בר ריה דרבא** לרב אשי:
 כל שכן דכי מסח דעתיה לא מפני!

אמר ליה:
 יסיח דעתו מדברים אחרים.

אמר **רב ירמיה מדיפתי:**
 לדידי חזי לי ההוא טייעא דקם ויתיב וקם ויתיב עד דשפך כקדרה.

תנו רבנן:
"הנכנס לסעודת קבע -
יהלך עשר פעמים של ארבע ארבע אמות.
ואמרי לה²⁶⁶
ארבע פעמים של עשר עשר אמות.
ונפנה, ונכנס וישב במקומו".

39. כב, א

רש"י

מתני'

בין פצים לחברו. כשמסדרין פצימין ועמודים וקורות ועושין סואר של קורות על הארץ ויש חלל בין זה לזה סומכן מתחתיו שלא יתעקם: זכר לדבר. דחרס חשיב בחתיית אור:

לחשוף. לדלות וחבירו חשפי שובל (ישעיה מז) חשפי מים שעל הנתיבה שתצטרכי לעבור הגשמים ושריעת נהרות:

מגבא. גומא שמים נקבצין בתוכה: גמי' מסתברא שיעורא דרבי יוסי נפיש ומקרא שיעורא דר' מאיר נפיש. אתקפתא היא כלומר לפי דבריהם נראה שרבי מאיר מחמיר דאמר לחתות בו אור ולא פי' שיעורא וחרס פורתא חזי לחדא גחלת ואילו לקבל רביעית מים נפיש שיעורא וכי מעיינת בקרא לחשוף מים זוטרי דאי ס"ד לחשוף מים נפיש לייט לה שלא יותר בה אפילו כלי קטן והדר אמר כלי גדול וכי דרך המקללים כן:

אמר אביי מתני'. דקאמר רבי מאיר לחתות אור מיקידה גדולה קאמר שאפילו גחלת קטנה אינו ראוי לחתות בה אלא בחרס גדול מפני שהוא נכוה:

משנה

חרס - כדי ליתן בין פצים לחברו,

דברי רבי יהודה.

רבי מאיר אומר:

כדי לחתות בו את האור.

רבי יוסי אומר:

כדי לקבל בו רביעית.

אמר רבי מאיר:

אף על פי שאין ראיה לדבר, זכר לדבר:

"ולא ימצא במכתו חרש לחתות אש מיקוד"²⁶⁷ (ישעיהו ל, יד).

אמר לו רבי יוסי:

משם ראיה?!

"ולחשוף מים מגבא" (ישעיהו ל, יד).

גמרא

איבעיא להו:

שיעורא דרבי מאיר נפיש,

או:

שיעורא דרבי יוסי נפיש?

מסתברא - שיעורא דרבי יוסי נפיש.

ומקרא - שיעורא דרבי מאיר נפיש!

דאי סלקא דעתך: שיעורא דרבי יוסי נפיש, לייט לה במנא זוטרא, והדר לייט לה במנא רבה?!

אמר אביי:

מתניתין נמי, לחתות אש מיקידה גדולה.

²⁶⁷ ושבחה פשבר נבל יוצרים פתות לא יחמול ולא ימצא במכתו חרש לחתות אש מיקוד ולחשוף מים מגבא

רש"י

40. פב, א

שפיר קאמר ר' יוסי. דמדלייט
 לה בה ש"מ דחזי:
 אפילו מידי דלא חשיב. כגון
 לחשוף מים לא לישתכח בה
 ולעולם לא חשיב שיעורא אלא
 לחתות אור:

"רבי יוסי אומר: משם ראיה?!"

שפיר קאמר ליה רבי יוסי לרבי מאיר!

ורבי מאיר?

'לא מיבעיא קאמר:
 לא מיבעיא מידי דחשיב לאינשי דלא לישתכח ליה,
 אלא אפילו מידי דלא חשיב לאינשי - לא לישתכח ליה.

הדרן עלך המוציא יין